

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS FÜZETEK

136. SZ.

SZERKESZTI

SZABÓ T. ATTILA

NÉPRAJZI JEGYZETEK
A CSÜGÉSI MAGYAROKRÓL

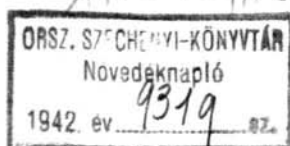
ÍRTA

BALOGH ÖDÖN

AZ ERDÉLYI MŰZEUM-EGYESÜLET KIADÁSA

KOLOZSVÁR, 1942

Különlenyomat
az **ERDÉLYI MÚZEUM**
1942. évfolyamából

Néprajzi jegyzetek a csügési magyarokról*

A csügési magyarok a Bákó (Bacău) megyei csügésben¹ (Ciugheș) a Csügés-pataka meg a belefolyó Templom-, Vojka- és Magdó-patak mentén laknak. Palánkával (Palanca) határos, s tőle csak a Tatros vize választja el. A legközelebbi vasúti állomás kb. 1 km távolságban, Palánkán van. A legközelebb fekvő város Moinești (kb. 45 km-re). — A falu lakói eredetükre nézve azt tartják, hogy őseik Csíkból (Somlyó, Delne, Szépvíz, Szentmihály, Szentmihály stb.) mint katonaszökevények mentek át. Nyelvük a gyimesi csángók nyelvétől csak abban különbözik, hogy sok román szót használnak.²

A csügési magyarok mind buzgó római katolikusok. A faluban levő ortodox románokkal nem házasodnak össze. Elválás, lopás, gyilkosság egyáltalán nem, veszekedés pedig csak ritkán fordul elő köztük. Az előírt egyházi ünnepeken kívül a románokét is megülik.³ Fából készült, bevakolt és fehérre meszelt templomuk 1895-ben épült a régi fatemplom helyén,⁴ amelyben az öregek állítása szerint *évek-harang* volt. Ezt annak idején a Csügésen levő *üstök*ben készítették a *dácsok* (= csehek). Még ma is azt mondják: „*Megjünk az üstökhöz.*” A sekrestyében a moldvai diószíni templomban levő feszülethez nagyon hasonló primitív feszület függ.⁵ A dormánfalvi (Dormănești) plébániához tartoznak. Mivel az odavaló pap meghalt, újabban a gorzafalvi (Grozești) és a gyimesbükki plébános jön át misézni. A misén latinul⁶ és magyarul⁷ énekelnek. Ha a pap nem

* Ezt a dolgozatot a szerző még 1933 táján küldte be a szerkesztőségnek. Kiadását a megszállás alatt a sajtóellenőrzés akadályozta meg.

¹ A falu nagy kiterjedésű erdővel és kevés kaszálóval borított hegyek és dombok közt fekszik. Kórház, gyógyszerár, bank és csendőrség nincsen a faluban. Az ágasi (Agăș) kerületi orvoshoz tartozik; a gyógyszereket a trianoni béke előtt Moinești-ről és Târgu-Ocna-ról, azután pedig a közelebb fekvő Gyimesbükkéről szerezték be. Van három bolt, négy koresma, egy cipész, három asztalos s egy kovács.

² *Hová viszed a cöpököt?* Viszem pinzszikáltatni (= talpaltatni). *Menyek a gárára* (= az állomáshoz). *Kiárt éppég úgy.* Itt is hallani a nyiltabb e-t, az *ír lész(en)*, *írt lész(en)*, *írni fogott* alakokat, az -sz, -zd és -z végű igék hangátvetéses alakjait, a *te* helyett *a magad* visszaható névmást. A -szer rag gyakran itt sem illeszkedik, a -val -vel rag *v* hangja mássalhangzók után itt is ritkán hasonul. A szavak jelentését és etimológiáját a dolgozat végén külön szótárban ismertetem.

³ Pl. Sf. Ilie, Tăerea Capului, Sf. Ioan Botezătorul vagy ahogy ők mondják: káposztavágó Szt. János.

⁴ Senkitől sem sikerült megtudnom, hogy a régi templom mikor épült.

⁵ V. ö. *Domokos Pál Péter*: A moldvai magyarság. Csíksomlyó, 1930. 166.

⁶ Missa de angelis.

⁷ Magyar énekeik: Leborulunk oltárodnál. Ez nagy Szentség valóban, Üdvöz-lég Oltáriszentség, Most lett a kenyér, Bűnös lélek, Hozzád fohászkodunk, Lelkem lángadozva ég, Angyaloknak királynéja, Máriát dicsérni hívek jöjjetek. V. ö. *Domokos* 153.

jöhet, akkor a *diák* vezetése alatt mondják el a következő imádságokat és parancsolatokat: reggeli ima, hiszekegy, gyómom a mindenható Isiennek; öt- és tízparancsolat, hét főbűn, hét főigazság, hét szentség¹ hit-, remény-, szeretetbeli indulat és töredelmesség. Ennek a közös imádságnak, illetőleg elmondásnak az a célja, hogy az írni és olvasni nem tudók² is megtanulhassák és gyakorolhassák. Ugyancsak e célból a diák megmagyaráz egy-egy részt a katekizmusból. Végül elmondják az olvasót. A faluban levő állami elemi iskolában a kántor tanítja a hittant.³ Évente egyszer Havi-Boldogasszony napján (aug. 15.) búcsút tartanak; ugyancsak ezen a napon van az évente csak egyszer tartott vásár is. Bertalan Imre⁴ kántor kezdeményezésére most épül a művelődés háza, melyben színpad is lesz. Vasár- és ünnepnapokon itt fognak táncolni, vallásos színdarabokat előadni és társadalmi oktatásban részesülni. A leányok és legények énekkara is itt szerepel majd.

A Csügésbe jobbról befolyó patakok *Keregbükk-pataka*, *Pajusos-pataka* ~ r. *Pârâul Păius*,⁵ *Bójjás-pataka* v. *Socsi*⁶-*pataka*, *Purkêrec-pataka* ~ r. *Pârâul Purculețului*, *Gusásné-pataka* ~ *Pârâul Gușoie*, *Linét-pataka* vagy *Virágvész*⁸-*pataka* vagy *Magdó*⁹-*pataka* ~ r. *Pârâul Iliaie* v. *Pârâul Magdă*. — A balról befolyó patakok: *Vójka-pataka* ~ r. *Pârâul Voiciu*, *Ásica-pataka* ~ r. *Pârâul Așife*, *Apahavas-pataka* vagy *Pálěstánék-pataka*¹⁰ ~ r. *Pârâul Apahavaș*, *Medvelik-pataka* ~ r. *Pârâul Borta Ursului*, *Templom-pataka* ~ r. *Pârâul Bisericii*, *Posztik-pataka*¹¹ ~ r. *Pârâul Pestelnilor*. — *Hegyek*: Csügés-patakától jobbra: *Keregbükk-sórka*, *Pajusossorok*, *Bójjássorok*, *Purkêrecsorok*, *Kotomb*,¹² *Virágvész-sórka* (a tetejét *Cerketör*-nak vagy *Kicsi észtená*-nak hívják). — Csügés-patakától balra: *Kádárok-sórka*, *Fejérbükk*, *Kürtasorok*, *Apahavas-sórka*, vagy *Ponica* vagy *Üstök*, *Perzselés-sórka*, *Sósút*¹³ és *Ásica-sórka*. — *Dombok*: *Ége mező*, *Popoj*.

Lakodalom. Ha a legény a leánnyal *összekapott*, elküld valakit *háztűzlátni*, hogy megtudja vajon odaadják-e a leányt. Ha a hír kedvező, akkor elmegy a legény, az apja s néhány ismerőse a leány szüleihez és *elkéréti* a leányt. Bemennek, kezét fognak és megkérdezik, hogy valaki

¹ *Domokos* 152.

² Hyen nagyon sok van.

³ Catehismul prescurtat al Eparhiei Catolice de Jași. Prescurtare de Istoria Sacră de dr. Fr. J. Knecht, tradusă de Josif M. Malinovski, preot franciscan, aprobată de Prea Sf. Sa D. D. Dominic Jaquet, episcop catolic de Jași.

⁴ Bertalan Imre Bertalan Sándornak, az onești kat. diáknak fia (vö. *Domokos* 104). Târgu-Oena-n végzett négy osztályt az ottani gimnáziumban.

⁵ Fűszár, gabonaszár, tarló.

⁶ <r. *soc* ~ *soci* 'bodza'.

⁷ Egy öreg Veszili nevű ember nevéből vonódott el.

⁸ A vihar a fákat kidöntötte, s a *vészben virágok* természetek. — A szerkesztő e népi magyarázattal szemben megjegyzi, hogy a *vész* köznévi alakban pl. a gyergyói népnyelvben a történeti adatok tanúsága szerint őserdőt jelentett (Vö. *Szabó T. Attila*: Gyergyó helynevei a XVII—XIX. században. Bp. 1940. 30.).

⁹ Magdó Józsi nevű emberről.

¹⁰ Pál Istvánról.

¹¹ Poszti Jánosról.

¹² Ehhez nyúlnak ki az előbbi sarkok.

¹³ Itt szállították át Erdélybe a sőt.

nem szerezte-e össze őket.¹ Ha a lányt odaigérik, kezét fognak az apatárs-sal, s azulán illogatás és ellegetés közben megbeszélik, hogy mennyi *vagyon-ságot* kap és ad.² Másnap elvagy a leány es legény a paphoz *mátkásodni*. A pap háromszor hirdeti ki őket. Ha kiváltották a *primériától a pécsét*, akkor szombaton este *leánytáncot csinálnak*. Négy *druská-t* elküldnek, hogy meghívják a fiataltságot. Kulacsban bort visznek magukkal és minden-ket *mektisztelnék* s a következőket mondják: *A hazaji és a völegény szépen kéri kinek a szüve húza, este jőjön el a mulacságra*. A leányok ajándékot, a legények pedig 10—20 *frank*-ot visznek és reggelig mulatnak. Három hét múlva tartják meg az esküvőt. A völegény egy *vörnik*-ot küld, aki az esküvő előtti napon meghívja a legényeket és leányokat az esküvőre. A vörnik-nak nincs semmi jelvénye; csak egy *palack*-ot visz magával, amely-be pálinka van. A legények lóháton jönnek az esküvőre. Miután a szeke-rek, muzsikások és a *keresztapák* összegyűltek, a völegény lóra ül, s el-mennek a *hazaji* után. A menyasszony kapuján szalmával bevont lánc van kifeszítve, hogy lóval ne lehessen az udvarra bemenni. A lánc előtt meg-állanak és a bentlevőkkel *alkudozni* kezdenek. Azok csak akkor engedik be őket, ha a magukkal vitt palackokból vagy kulacsokból *mektisztelőd-nek*. Az ajtó előtt van egy vízzel telt *gárnica*, amelyre egy perecalakú fonott kalács van téve. A völegény kezébe veszi a kalácsot, és szétszaggatva szétdobálja a nép közt, a gárnicát pedig a lovával feldönteti. A hazai a küszöbön áll és a völegényt vizes *buszujok*-kal szembeönti; a völegény pedig ostorral üti szembe a menyasszonyt. Ezt azért teszi, hogy a leendő asszony serény legyen. Ezután mind bemennek a házba, s az asztalhoz ülnek. Kint az udvaron szól a muzsika, s az udvaron levők táncolnak. Asztalbontás előtt a völegény egy sült tyukot oszt szét. Ezután fölkelnek, *táncolólag* háromszor megkerülik az asztalt, és kimennek. A *búsapa* és *bús-anya* leülnek egy-egy székre. A menyasszony letérdel előttük s úgy marad, amíg a búcsúztatót mondják.⁴

*Vajda, hegedűnek álljon meg zengése,⁵
A sarkantyúnak is szünjön meg pengése,
Mert búcsúzásomnak most léssen kezdése
Legyünk csendességben, míg léssen végzése.*

*Dicsősség először a nagy magasságban
Istennek, ki lakik fénylő boldogságban,
Ki rendeltél nekem egy igazi társat,
Aki vel megnyertem minden boldogságot.*

*Elsőbben is hozzád nyujtom szavaimat,
Kedves édesatyám, én búcsúzásomat,
Mert Isten után te viselted gondomat,
Sajnálom is mostan téled válásomat.*

*Reszketnek ajkaim belső félelemből,
De még jobban remeg szíved szerelmétől.
Engedj meg, jó atyám, ha megbántottalak,
És hogy téged sokat háborítottalak.*

*Azért rád kívánom az Úrnak áldását,
Amikor elvégzed életed folyását.
Adja meg lelkednek örökös szólását
A jó Isten veled, kedves édesapám.*

*Édes szülőanyám, már tehozzád térek,
Még új szállásomra te tőled elmenyek,
Áldást Istenemtől én tereád kérek,
Akit én szívemből szüntelen dicsérek.⁶*

¹ Hogy vajjon nem más valaki beszélte-e rá őket a házasságra.

² A bákói csángóknál a kérők egymás után három este mennek el. Vö. Domokos 128—9.

³ Hasonló szokást közöl Csűrny B.: Néprajzi jegyzetek a moldvai magyarokról. EM. 1930: 157.

⁴ A búcsúztató változatait l. Csűrnyé i. h., Domokosnál i. h. 137 kk. és nálam (Népr. jegyzetek a gyimesközéplaki és gyimesközéplaki csángókról. EM. 1932: 333 kk.).

⁵ A lakodalmi verseket Lupás Péter gazdától másoltam le.

⁶ Vö. még az előbbi forrásokon kívül Orbán B.: A Székelyföld leírása, I, 100.

Látod, édesanyám, elvisznek mellőled.
A mennyei Atya legyen mindig véled,
Amikor életedet halállal cseréled,
Adja Jézusom a te örök béréd.

Apámról, anyámról, kik voltak véreim,
Hozzátok fordítom búcsúzó szavaim.
Bátyám, ha vagytok, szerelmes néném,
Kisebbitől nagyobbik, kedves jó öcsém.

Összes rokonság és nyoszolyó-leányim,
Fáradtságokat kívánom hálálni.
Amit már vétettem, most megengedjete,
A felséges Isten maradjon veletek.

Alljatok előmbé, ti híres legények,
Kik a táncba sokszor szemikre vetettek,
S ajándékba nekem sok mindent vettetek,
Sajnáljátok mostan, nem lettem tietek.

No, most muzikusok, rajta zendítsetek,
Azt a szép indulót lelkesen verjétek.
Kocsisok, vőfélyek, hamar a ládára,
S aki nem fér, üljön a szekér farára.

Kedves leány-barátim, hozzátok fordulok,
Ha reátok nézek, szinte megújulok,
De azért szívembe már nagyon búsulok,
Hogy seregeimtől más útra indulok.

Nem lesz már véletek többé maradásom,
A férjem házánál lészen a lakásom.
Ahogy uram fúja, úgy lesz táncolásom,
Jaj, de hamar elmúlt az én leányságom.

Kedves dajkám voltál, engemet szerettél,
Jóra tanítottál, a rossztól intettél,
Mint anya leányával vélem cselekedtél,
Most pedig szárnyamra engem eresztettél.

Kedves alsó, felső, jószívű szomszédim,
Mindenféle kedves szép jóakaróim,
Arasszon el az Úr sok örömmel, jóval,
Ne küzdjete soha semmiféle gonddal.

Ezután a menyasszony s vőlegény a bússzülőknek kezét csókol. A vornik a menyasszonynak és vőlegénynek bort tölt egy-egy pohárba. Ezt a borral telt poharat a vőlegény a menyasszony anyjának, a menyasszony pedig apjának keresztesen adja át.¹ A felét kiüsszák, másik felét pedig átöntik a fejükön.² A menyasszony feje tetején egy peracet szétszaggatnak és szét-dobálják. Mindenki igyekszik ebből egy darabkát kapni, mivel úgy hiszik, hogy szerencsét hoz. Ha a marhát pl. a vásárba viszik, széttörik a meg-örzött perec-darabot, s odaadják a marhának, vagy ráhintik, mert akkor olyan sok vevő jön, mint most a lakodalomra. Felülnek a szekérre. A vőlegény lóra ül. A ló fékjén kétoldalt díszes *servét* függ. A menet elindul a templomba. Elöl megy a vőlegény és a legények lóháton. Utána szekéren a menyasszony, a következőn a zenészek, végül a többi szekér megy.

A vőlegény kalapjában az a virág van, amelyet akkor kapott, mikor eljegyezte a menyasszonyt. A menyasszonynak, akinek a fejét fátyol és petyálá díszíti, nem szabad visszanéznie. A keresztapák egy-egy pár pántlikával és virággal díszített gyertyát visznek. Az esküvő gyónás után, mise előtt történik. A pap *béavattya* a menyasszonyt az asszonyok sorába.³ A fiatal pár mise alatt áldozik. A menyasszony szülei nem a lakodalmi menettel, hanem külön mennek a templomba. Mise után a lakodalmi nép a vőlegény házához megy. Útközben ilyenféle dalokat énekelnek:

Megdöglött a vén juhu,
Nem kél neki több sarju.
Jujjujjú!

Kicsi osipor, új lábos,
Szóke Péter új házós.
Sokat jártam házátok,

¹ A bákói csángóknál a vőlegény a búsapának, a menyasszony a búsanának adja át a pohár bort, miközben kezét csókolnak. Vö. Domokos 144, Csúry 162.

² Vö. Domokos i. h.

³ Vö. Balogh 333.

Sok essőbe, sok sárba,
S ha vissza nem adod a gyűrűmöt,
Kitépem a hajadot.

Meg akartam házasodni,
Galambot akartam fogni.
Galamb hejétt varjat foktam,
Bánom, hogy mekházasottam.
Sok essőbe, sok sárba,
Sokat jártam híjába.

Vesztél vóna anyádba,
Nem jártom vón híjába.

Se nem fontam, se nem vārtam,
Megés nagy szekeret raktam.¹
Jujjujjú!

Őszi csürke, tavaszi,
Jaj be szép a hazaji.
Annak szép és kell lenni,
Ha velünk akar jönni.²

Mikor a vőlegény házához érkeznek, a nyoszolyók a következőt éneklék:

Hozd ki anyám a széket,
Mer elhoszták a szépet.³
Jujjujjú!

A vőlegény anyjának a karján egy percc van, kezében pedig egy liter bort tart. Így várja a menyasszonyt, akit a kezénél fogva bevezet a házba, és akivel háromszor megkerüli az asztalt. Azután mind bemennek a házba. Délután három-négy vornik meghívja a búcszülőket és másokat is a lakodalomra. A meghívottak csak este mennek el. Midőn a vendégek az asztalhoz ülnek, a *búcsúztató* a következő asztali verset mondja el:

Vőfélyek érkeztek híres Perziából,
Követeket küldtek hozzátok Szittyából.
Utánam érkeztek megterhelt tevéim,
Majd előkerülnek most pompás étkeim.

Az első tál étel lesz bagolynerítés.
Utána érkezik a kemencenyögés,
A csürke ordítás meg borjú köhögés.
Végre érkezik az üres kocsizörgés.

Egy öreg szórdiszónó léssen bépácolva,
Egy beteges prücsök lesz a nyársra húzva.
Sült pecsenye helyett egy nagy fejsze foka,
Ötvenhatcsztendős csitkómnak a mórja.

Már most nem időzők, menyek a konyhára,
Azonnal itt vagyok Szent György napjára.
Addig csak mindenki járja a bolondját,
Forgassa meg kiki az oldalbordáját.

Húzd rá, Csabzi, addig szóljon az a gardon,
Nem halotti tor van, hanem lakodalom.
Násznagy uram, lássuk azt a rittyegtetőst,
Vagy ha jobban tetszik, a kálai kettőst.

Ezután esznek és isznak. Az ételeket és italokat a vőlegény szülei adják. Evés után következik az ajándék-gyűjtés. Két vornik egy tányérra két poharat tesz, bort önt bele, s a következő szavak kíséretében adja át a keresztapáknak: „Szépen tisztelem a keresztapákat, hogy amit szívik húzza, aggyanak.“ Az adott pénzt egy másik tányérba gyűjtik. Minden alkalommal kikiáltják az ajándékösszeget. Ezután sorban mindenkit így *mektisztelnek*, s mindenkitől összegyűjtik az ajándékot. Ennek végeztével kiviszik az asztalokat és táncolni kezdenek. Táncaik a következők: *hējca*,⁵⁵ *maqyaros*,⁴ *hóra v. kezes*.⁵ Később elviszik a menyasszonyt a másik szo-

¹ Vö. Domokos 145.

² Vö. Balogh 342.

³ Vö. Csűry 162, Domokos 145.

⁴ Balogh 332.

⁵ Csűry 162.

bába, ahol a keresztanya *békonyója*. Közben felöltöztetnek egy asszonyt vagy férfit női ruhába *csúfnak*, guzsalyt adnak a kezébe és muzsikaszóval kísérik be a vendégek közé. A vőlegény elébefut. Ezt háromszor megismétlik. Ezután zeneszóval bevezeti a keresztapa a menyasszonyt, kinek a feje *servét*-ből készült *hobot*-tal van letakarva. Háromszor megkerülik az asztalt. A vornik azt *rikóccsa*: „Ki veszi le a hobotot?” Valaki mondja: „Én.” A vornik kérdi: „Mennyit acc érte?” Erre egy bizonyos összeget ígér. Megszólal a zene, s valamennyien megkerülik az asztalt. Megállnak. A vornik kérdi: „Ki ad többet?” Ez az eljárás addig ismétlődik, amíg többet senki nem ígér. Aki a legtöbbet ígérte, kimegy, két fenyőpálcikát hoz be, ezekkel *táncolólag* leveszi a hobotot a menyasszony fejéről, és a saját fejére teszi. Kicsit még táncol, s azután kifizeti a keresztapának az ígért összeget. Ezután a keresztapa táncoltatja meg a menyasszonyt, néhányat fordul vele, s aztán a keresztanya előtt levő tányérba húsz lejt tesz. Utána a vőlegény táncol a menyasszonnyal. Ő is pénzt tesz a tányérba. Mindenki megtáncoltatja a menyasszonyt és pénzt tesz a tányérba. Ezt *sántatánc*-nak hívják. Reggel, mikor *kivirjad*, a keresztapákat a csűr mellett *létrára nyúccsák*; felfnyomják a csűr gerendájához és kérdik: „Hány liter bőrt acc, hogy mek szabadúj?” Ha elegendő bort ígér, elengedik. A multság délig is eltart. Másnap hazamegy a menyasszony a *zesztré*-ért, vagy *hólmijá*-ért, s az új házba viszi. Egy hétig nem szabad hazamennie. A legtöbb lakodalom október-, november-, január- és februárban van.

Keresztelés. Ha a gyermek megszületett, elmegy az apa ahhoz, akit *komának óhajt*, és megkéri, hogy keresztelje meg a gyermeket. Két-három nap múlva a meghívás után a *komaasszony* a következő ételeket viszi a beteg asszonynak: sült tyúkot, húslevest laskával, egy l. bort, pálinkát és kenyeret. Az újszülött részére visz: inget, sapkát és *plakomá*-t. Ezt *kicsi radiná*-nak hívják. Ezután kb. három-négy nap múlva megint visz az asszonynak kis radinát. A harmadik radinát *nagy radiná*-nak hívják. Erre a *koma* és a jó barátok is elmennek és *mektisztelődnek*, s ezért *kumetriá*-nak is hívják. Ez a szülők költségén történik. Az újszülöttet születés után egy-két hét múlva keresztelik meg, mikor az anya fel tud kelni. Csak a templomban keresztelnek. A gyermeket a *komaasszony* viszi a templomba. Vele megy a *keresztkoma* is, aki két szál gyertyát visz. A gyertyákra *vörös és feteké bérké*-vel egy-két méter gyoics van kötve. Ezt *kolozsmá*-nak hívják. Egyik gyertya a templomban marad, a másikat hazaviszik, hogy a gyermek betegsége idején égethessék, s majd halálakor a kezébe adják. Ha a gyermek olyan nagyon beteg, hogy a papot nem várhatják meg, akkor a kántorhoz viszik *megönteni*. Ha a gyermek betegeskedik, — szerintük ez különösen akkor szokott megtörténni, ha az anya a *krúd* gyermeket egyedül hagyja — más nevet adnak neki. Kb. negyven nap múlva a szülés után elmegy az asszony a gyermekével együtt a templomba az ú. n. *kiszabadulás*-ra. A templom ajtajában letérdel. Egyik kezében a gyermeket, a másikban pedig a keresztelésnél használt gyertyát tartja. A pap, akinek 12 tojást és egy tyúkot visz, imádsággal *kiszabadiccsa*.¹ Amíg az asszony *szabadulatlan*, nem szabad kijárnia és nem szabad vizen átmennie.

¹ *Vö.* Balogh 346.

Temetés. Ha valaki haldoklik, az ott levők égő gyertyát¹ tesznek a kezébe. Ilyen esetben legalább hárman vannak jelen. Ha a haldokló kiszenvedett, elveszik az égő gyertyát tőle, kimennek a szobából, és háromszor megkerülik vele a házat azért, hogy a halott lelkét a épületből elkísérjék. A gyertyát az viszi, aki segített a haldoklónak a gyertyát fogni. A halottat azután *jelférésztik*, felöltöztetik és *elravatalozzák*. Két *kecské*-re deszkákat tesznek. Ezt leterítik egy *csérgé*-vel, s hogy a kecske lábai ne látszódnának, bevonják egy *rúdravaló*-val.² A csérgére lábtól-fejig párnákat tesznek, s ezekre teszik reá a halottat. A halott jobb felén lécből készült keresztet állítanak föl. Ennek vízszintes szárára jobbra és balra egy házilag (tehát nem boltból vett) készült viaszgyertyát helyeznek el úgy, hogy mindkét vége egyszerre égjen. Ezeket a gyertyákat kétszer olyan hosszúra készítik, mint amilyen hosszú a halott. Este eljönnek a barátok és ismerősök, a fal mentén elhelyezett padokon leülnek és elbeszélgetnek, amíg a kántor megjön, hogy a zsoltárokat énekelje. Ezt *zsóltározás*-nak hívják. A halottat egy percig sem hagyják egyedül; a gyertyák pedig állandóan égnek. Az öregebbek továbbra is a halott mellett maradnak, a fiatalabbak pedig a másik szobába, vagy jó időben az udvarra mennek. Ezt az összejövetelt *privéggy*-nek³ hívják. Másnap este koporsóba teszik a halottat. Ezt *koporsótétel*-nek hívják. A koporsó alsó részébe, a fejénél, mindkét oldalt egy-egy *lik*-at vágnak és a likra *évegecské*-t tesznek, hogy a halott kinézhesen, s hogy világossága legyen. Három napig, amíg a halott a háznál van, a szemetet a házból nem viszik ki, hanem a ravatal alá seprik. Harmad nap, miután a pap s kántor a szertartást elvégezte, kiviszik a halottat a szekérre. Mielőtt a szekér elindulna, alája egy vízzel telt cserépfazekat tesznek, amelyen egy sült pereg van. Ezeket egy darab vászonnal leterítik. Ezt *palló*-nak hívják. A szekér keresztülmegy ezen a pallón azért, hogy a halottnak a másvilágon pallója legyen, hogy a vizeken átmezhessen. Indulás előtt a halott kezébe pénzt is tesznek, hogy legyen mivel a vámkot megfizetnie. Menet, ahányszor csak vizen át visz az út, a halott hozzátartozói a *vivők*-nek — akik a keresztet és a gyertyákat viszik — néhány lejt adnak, hogy vámot fizessenek a halottért.⁴ A halottat először a temető közepén levő templomba viszik. Ha a temetés délelőtt van, a pap elmondja a gyászmisét, ha délután van, a *veszperá*-t éneklük el. Ha csak a *diák* temet, akkor csak zsoltárokat énekelnek. A templomból a *gödörhöz* viszik a koporsót, a halotti szertartás végeztével leeresztik a sírba, és leöntik borral. Ezután a *gödörösök*-nek a gödörön át egy-egy csirkét vagy tyúkot s egy-egy perezet meg egy cserépfazék vizet adnak át⁵ ezekkel a szavakkal: „N. N., ezen a világon legyen a tijéd, a másvilágon legyen a halotté.” Ha a halott férje vagy felesége él, akkor a koporsóban levő halottnak ingét szétnyitják, mert másképpen a nő nem tud férjhezmenni, sem a férfi nem házasodhat meg.⁶ A

¹ Rendszerint a keresztelésnél használt gyertyát teszik a haldokló kezébe.

² A gyimesi csángóknál *rudilepedő*-nek hívják (Balogh 349).

³ Gyimesen e szónak több változata él: *privéggy*, *prűvégy*.

⁴ Onesti-ben a gyermeknek adják a pénzt. Vö. Domokos 100.

⁵ Onesti-ben egy új fazék vizet és két élő tyúkot adnak. Vö. Domokos i. h.

⁶ Onesti-ben is megvan ez a szokás. Vö. Domokos i. h.

femetőből a *halottasak* visszatérnek az ú. n. *tór-ra*, amelyen a kántor is résztvesz, hogy az ételeket megáldja.

A legtöbb sírkereszt fából van, s a legtöbbön román fölirat van.¹ Egy magyar fölirat pl.: Ezen sírbolt fedi már néhai Ambrus János 72 éves porait a hűn szeretett nőjével Kádár Máriával 42 évet élt, hagyva hátra 4 gyermeket. Meghalt 1864 Ápril 5-én. A legrégebb sírkő 1841-ből való: It fekszik Ist. segedelméből (olvashatatlan) 1841, 23 Deceber. Élete hosza 77.

Házaselet. A csügési magyarok szeretik a gyermeket. A 8—10 gyermekes család nem ritka náluk. A nő a férjét magázza (pl. *Jőjön csak kijed! Kijed jőjön ide! Tessék ide, hallá-é?*), ritkábban tegezi is. A férj viszont a nőt mindig tegezi (*te, magad*). A gyermek az apját így hívja: *édesapa*, gyakrabban: *tátá*, az anyját: *édesanya*, gyakrabban: *mámá*, a nagyapját: *nagyapó*, gyakrabban: *nagyatátá*, a nagyanyját: *nagymámá* vagy *nannyó*, a nagy-nénjét: *néni*, *nénike*, *mētusa*, a nagybátyját: *bácsi*, a sógornőt: *ánygyi*, az unokatestvért: *vérē* (pl. *az én első, második vérēm*). A menyasszonyt *hazajinak*, a koszorúsleányt *nyoszojó-nak*, a násznagyot: *keresztapá-nak* (ez a vőlegényt *keresztfijam-nak*, a menyasszonyt *keresztleányom-nak* szólítja), a kisebb leányokat: *lőányká-nak* vagy *cefré-nek*, a fiúkat *nándros-nak* hívják. Az idősebbek a fiatalabbakat tegezik, ezek pedig az öregebbeket magázzák (*kijed*). A harmadik személy megnevezésére az: *őkemé-t* használják. A komának magázzák egymást még akkor is, ha azelőtt tegeződtek.²

Vendéglátás. Az idegent az első pillanattól kezdve szívesen látják. Ha az úton találkoznak vele, meg is kérdezik, hogy honnan jön, s hova megy. Ha a faluban marad, szívesen látják vendégül. A köszönés formái: „Dicsértessék Jézusnak a szent neve.” „Jó reggēlt, (s utána: *Há félkellegetētt-é?*) estét, napot aggyon a jó Isten.” „Dicsértessék a J. Kr.” „Jóccokát.” Ha a vendég bemegy a házba, így kínálják meg hellyel: „Tessék, üjjön le nálunk.” „Ereszkeggyék le nálunk.”³ Ha egymást meglátogatják, azt mondják a vendégnek: „Hála Istennek, egészségbe jöttek.” Erre a vendég ezt feleli: „Hála Istennek, egészségbe kaptam” (v. kaptuk).⁴ Az étel kínálásnál ezt mondják: „Használjom belőlle, ha jól esik.” Búcsúzáskor: „Maraggyanak békével.”⁵ „Isten hirivēl járjanak!” „Isten álgya mēg!”

Ételek. A reggelit *ebéd-nek*, az ebédet *déli-ebéd-nek* hívják. Főételük a tej, túró, orda, vaj és zsendice.⁶ Húst ritkán, s inkább csak ünnepek és lakodalmak alkalmával esznek. Ételek: *laskaleves*, *galuska*, *bőjtös-galuska*, *tokán*, *csigir*, *savanyó mártás csűrkvēl*, *alivánka*, *ünőtúró*. Az *ünőtúró-t* a következőképpen készítik: ha a tej megalszik, a tejfölt leszedik, s úgy teszik a *szóbá-ra*, *kifűttik*, s ha *kifűlt*, akkor a sava kiválik; ezután a javát a *zegelná-ba* teszik, hogy a még benne levő savó kicsepegjen, s végül *téfol-lal* *összevegyítik*. A *savanyótej-et* a következőképpen készítik: az aludttejet a kemencén *kifűttik*, lehülés után összekeverik s úgy *bogoson* a *putiná-ba*

¹ Aici odihnește robu lui Dumnezeu N. N.

² Ugyanígy van ez a gyimesi csángóknál is. Vö. Balogh 346.

³ Ugyanígy mondják Gyimesen (l. Balogh 346) és máshelyt Moldvában (Csűry 165).

⁴ Ez valószínűleg a rom. *bine ai venit* = Willkommen!; a vendég válasza: *bine am găsit* átfordítása.

⁵ Vö. a rom. *rămâi cu bine* 'gehave dich, gehabt euch wohl!' Tiktin.

⁶ Vö. Balogh 346.

teszik, forralt tejet öntenek rá és összekeverik. *Plátya*: a rizset húslevesben addig főzik, míg a leve elapad; erre aztán cukrot hintenek s így teszik rá a húst. Ezt különösen lakodalmaknál készítik. *Tórmáshús*: a főtt húst a *liggyán*-ba teszik, a tormát a *kērgitől mekháncsák*, megreszelik, cukorporral összevegyítik s aztán hússal összekeverik. *Szilván*: ha a hús félig megfőtt, aszaltszilvánat dobnek a levébe, s úgy főzik tovább. *Pitán*: a kukoricalisztet *mekfórójzák*, megkeverik, hogy a vízzel *összevigyűjön*; kevés fehér búza lisztet tesznek hozzá, megdagasztják, káposztalapura teszik, s úgy helyezik be a kemencébe. *Tojásrántotta*, *zöd- és szemes faszújka*. A *tepsi-t* *tevál*-nak is hívják.

Ruházat. Minden ruhadarabot házilag készítenek, csak a *kalap*-ot, *ruhát*, *cépők*-öt, *bakkancs*-ot, *bocskór*-t, *taxi*-t és *dészüszijú*-t vásárolják. A nő nyári ruházata egy csipőig érő *penděj*, s egy, a csipőn alig lejjebb érő gyolcs *ing*. A hétköznapi ritkán van *himwārva*, az ünnepnapinak nyakán. vállán, ujján és *mejjin* sok *him* van. Ezt egy arasznyi széles, gyapjúból szőtt, tarka *ő*-vel erősítik a derékra. Erre jön a sárga, zöld, piros, kék csíkokkal és néha rézszálakkal átszőtt fekete *karinca*, melyet a derékra csavargatnak, s egy kétujjnyi széles, tarka gyapjúból készült *bernéc*-cel kötik át. A fejen *ruhát*-t v. *fějkendő*-t viselnek. A leányok rendszerint hátul, az asszonyok pedig elől az áll alatt kötik össze. Az öreg asszonyok a fejkendő alatt *fész*-t vagy *fěkětő*-t, *főkötő*-t viselnek. A lábon *kolcun*-t, *cépőköt* vagy *bocskór*-t viselnek, a nyakon *érmét* és *gyűnygy*-öt. Télen az idősebb asszonyok a lábon a térden alig feljebbérő, fehér gyapjúból készült *csóriká*-t viselik. Télen ezeken kívül még térden jóval alábbérő sötétszürke v. sötétbarna darócból készült *zeké*-t vagy hosszú *perémes-bundát* vagy *kozsók*-ot viselnek.

A férfiak nyári ruhája alul a vászonból készült *gagya*, a *kicsiding*. Erre jön a *harisnya* s a *nagying*, melynek csak a nyakán van egy kis himzés. Az ünnepi ingnek az alsó szegélyén *rece* van. Az inget a derékra *dészüszijú*-val szorítják rá. Hidegebb időben fekete posztóból készült *lájbi*-t vagy *mejjesbundá*-t vesznek magukra. A lábon *cépők*-öt, *bakkancs*-ot vagy *taxi*-t viselnek. Felsőkabátnak a *kicsi-kozsók*-ot vagy *kozsocsel*-t és a *zeké*-t viselik. Nyáron kicsi karimájú zsinorós kalapot (mely néha pávatollal van díszítve), télen pedig *kucsmá*-t hordanak. A völgyény kalapjában *petyálá*-ból készült virág van. Hosszú: *bütült* haját ritkán, s csak az öregeknél lehet látni.

Hogy készül a vászon? Először a virágos kendert szedik le, *osztág* a *magossot*. A virágost a *tó*-ba teszik, ahol egy hétig és három napig ázik. A magos három hétig ázik. Kiszedik, megmossák és száradni teszik. Ha jól megszáradt, *tiló*-val *tilól*-ják, azután *vonagoló*-val *kivonagójják* és *léhel*-lcl *léhelik*. Ami a léhelben marad, *szösz*-nek hívják, a *gacca* pedig leesik. A szösz *gerebeny*-nyel *meggerebelik*. A tiszta szálót *guzsāj*-ra teszik, és *orsó*-ra *fonnyák*. Az orsót a rajta levő fonállal együtt *duvaszká*-nak hívják. Az orsóról *kákó*-val *fělmatolláják* a *matollá*-ra. Innen leveszik és *hammas* lúgba *belédöglesztik*. Egy *éjén* vagy napon át áztatják; azután kiveszik, hideg vízbe teszik, *mekszapúják*, *kisújkóják*, hogy fehérebb legyen. Ha megszárad *tekerőlevél*-re teszik, s innen a *csöllőkerék*-kel a *maszó*-ra tekerik, s mikor *levégződött* a *tekerése*, a *vetőfá*-ra vetik fel. A csöllőkerék kerekén

levő bevágást *húrrét*-nek hívják. A *vetőfá*-n osztják be, hogy hány *zseréb* lesz. Egy *zseréb* = 10 *ige*, egy *ige* = 3 *szál*. A *vetőfá*-ról felvetik a *hasajó*-ra, s azután *beléfogdossák* a *nyistek*-be és *bórdá*-ba.

Az osztováta részei. Az *áll*, ezen nyugszik az egész osztováta. Az *áll* négy *láb*-on áll. Az állakat középen és elől az *átalfa* foglalja össze. A hátulsó *átalfa* a középen ki van *likasztva*; ebben a *lik*-ban van a négy darab *lábittó* a *lábittófőj*-jel. A hátulsó hasajónak két végén van egy-egy *lik*; ebbe fűzik bele a *spárgá*-t, amellyel a *ponkostor*-t megkötik. A hátulsó hasajónak *belső* végét a hasajó *feji*-nek hívják. Ezen négy *lik* van; ezekbe van beletéve az *eresztőrúd*. A hátulsó hasajón vannak még a *csép*-ek. A hátulsó hasajó és a *nyistek* között van két *keresztcsép* azért, hogyha a fonál kiszakad, *össze ne bolondujon*. Az első hasajónak a *feji*-ben is négy lyuk van; ezekben van a *lúzvas* és az *eresztő*. Ezekkel forgatják az első hasajót, hogy a vászon feszesen álljon. A *bórdahijá*-ban van a *bórda*. A *nyistek* a *csércsekariká*-n függnék alá. A *vetőllő*-ben van a *bélfa*, amelyen a fonállal telt *cső* forog.

Van *kendervászon*, *gyapotvászon*, *csitvászon*, amely csak *mejjék*-ből van. Egy osztováta hossznyi vászon neve: *nyúlás*.

A ház és környéke. A házat maguk építik *boroná*-ból. Ezeknek végeit *gőrézd*-be vágják, hogy összeilleszthessék. Ha a boronákat összeillesztették, ráteszik a *szélkoszorú*-t, erre pedig a *szarúfák*-at. A szarúfákra *lécek*-et tesznek, s ezekre rászegeznek a *dránicá*-t. Cseréppel födött ház kb. csak tíz van a faluban. A boronákat *meksusávázák* vagy *megbólhájszák*. A lécek közé s a lécekre *utisár*-t csapnak, *kezzelelik* és ha megszáradt, *be-meszelik*. Téglából épült ház nincsen. A ház beosztásában nincs rendszer. Ereszes ház, amilyen pl. a gyimesi csángóknál látható, csak 5—6 van. A legnagyobb szobát *tisztaház*-nak vagy *odáj*-nak hívják.

A szoba közepe rendszerint üres. Ebben a szobában van a *karoságy*, melynek két végén (a lábánál s fejénél) magasra felrakva állanak a színes *csérgé*-k, fehér és színes *szőszlepedő*-k, *lécsér*-ek és *párnák*. Az ágynak *közéből*, üresen maradt részén vannak elhelyezve a *harisnyá*-k, *bundá*-k és *zeké*-k. Mindezeket *zesztré*-nek hívják. A fal mellett van a *lata* vagy sok helyen a *tulipántos lata*, amelyben pénzt és *gúnyá*-t tartanak, egy asztal, amelyen fényképek, *csiprok* és egy sajtból préselt éremalakú, domborműves *pépusa* van. A sajtból készült pepusának *fából van anumē tipárja*; ebbe beleteszik a friss sajtot, megnyomatják s csak akkor veszik ki, ha már jól megkeményedett. A fal mentén, a szögletben van egy-egy *padláda* vagy *kanapé*, *kánapé* v. *láica*, amelyekben szintén *gúnyá*-t tartanak. Felettük a falon van egy-egy *lécsér* vagy pedig *szkārca*, melyet *pépusá*-ból készítenek és fagerebennel vernek le. A szögletben, ahol a két pad találkozik, áll a *nagyasztal* vagy *dulápos asztal*. Szemben a padokkal, az asztal mellett székek állanak. A falon, rendszerint a bejárattal szemben, függ egy fenyőrúd, s rajta egy csipkés *rudilepedő*; erre *rējá* vannak *sorólva* az ünnepi *vārottas ingek*, *karincák*, *ruhák* v. *főjkendők*. Némely helyen van a falon egy *gúnyafelakasztó* is. A kályhát *szóbá*-nak hívják és téglából v. vashól van. Az udvaron levő sütőkemencét *kuptór*-nak hívják. Az ablakon van a *firhang*. A falon fényképeket és magyar (Jézus, Mária, Szent Antal) meg román (Constantin și Elena, Sf. Neculae, Sf. Gheorghe, Maica Precista,

Cuvioasa Paraschiva) feliratú szentképeket látunk. Szláv feliratú képek csak a román családoknál vannak. A konyhában van *ágy, asztál, pad, bidár*. Ennek tetején tartják a cseréptálakat, fakanalakat, fazekakat, alul pedig az ételmaradékokat. A konyhában a *fűtő* vagy *szóba* áll, mellette pedig a *gárnica*. A házakon kémény nincsen. A füst a tetőn készített *füstlik*-on át megy a szabadba. Kéményt azért nem építenek, hogy a füst vonja be a dránica-kat és óvja meg a korhadástól.

Az udvaron van az *istálló*, melynek emeleti részét, ahol szénát tartanak, *odór*-nak hívják. A középső tágas részt, amelyet elül és hátul is kapu zár le, *csűr*-nek hívják. Ide hajtanak be a szénával megrakott szekérrel, s innen dobják fel balra és jobbra az *odór*-ba vagy *hí*-ba a szénát. Ha az istállóban levő állatoknak szénát adnak, nem kell a csűrből az udvarra kikerülni, hanem az istálló oldalába vágott s a *jászój*-hoz nyíló *oblon*-on át teszik a jászolba. A disznókat és a baromfit a *pajtá*-ban tartják. A marhákat és lovakat az istállónak a csürtől jobbra vagy balra levő részében tartják. Ha *bórnjú*, *csitkó* vagy *bárány* is van az istállóban, akkor ezeket egy *grátéj*-jal elkerített helyen tartják. A csűr másik felén levő részben tartják a *szekért*, *szán*-t, *eké*-t, *boronát*-t. A szerszámok (*kasza, villa, kapu, gerebje, csákány, lapát* 'ásó') vagy itt, vagy a kis *sopron*-ban állanak. A házat, a csürt és a többi épületet közös néven *tellá*-nak hívják.

Növények. A kertben virágot, konyhai növényeket és gyümölcsöt termelnek.

V i r á g o k: ¹ *csipkerózsa v. trándályir, nálbavirág, muskáta, napraforgó, délinyilló, klopocél-virág, cigánvirág, csercsővirág, buszujok, citros, bazsarózsa, őszirózsa, katicavirág, árvacska, gyérnyina, piros boglár, bábvirág, sarkantyúvirág, pillangóvirág, szentantálvirág, boroszlány, fátalan, pázsintszekfű, ciframák, cifraborsó, rezéta vagy mánabüzű. — Mezei virágok: kukukvirág, toporás. — Konyhai növények: hagyma, fokhagyma, prázs, léstyan, tárkony, kapor, saláta, káposzta, cékla, morok ~ murok, petérzsejém, cellér, csombór, torma, bórsó, ennivaló bosztán, disznóbosztán, mák, pityóka, karalábé, faszujka, podbállapi. — Gyümölcsfélék: alma, meggy, cseresznye, dió, szilva, vackór, körte, egres, kokója, pödurec. — G o m b á k: kecskegomba, kenyérgomba.*

Háziállatok: *Ló, kanca: kabola, mélé, csitkó, tehen, ökör, bórnjú, tinó, bika, kam, gője, ártán, südő, malac, johó, bérbécs, bárány, diszkebárány, diszkebérbécs, diszke, meddűjohó, kecske, cáp, cápocska, vetuja, estér. A tehen megűződik. Ha a tinó már két éves korában borjuzik, azt mondják: nyelápkául bórjuddzott. A johók bérégnek, a kecskék pörzselőnek. — Kakas, tyúk, csürke, klóska, pújka, pújkakakas, pújkafiak; lúd, ganci: ganár. A ganci megganázza a ludat. Réce, gácsér, récefiak, galamb, kutya, hájta: szuka, szukamacska, mótán: bakmacska. — A méheket faküppü-ben vagy kaptáros küppü-ben tartják.*

Ökörnevek: *Pór, Pléván, Jámbor, Miska, Buzsór, Kudál, Bogyál, Bolokhás, Tulok. — Tehénnevek: Pödurén, Lunáj, Flórika, Vérián, Dumán, Zsvojáná. — Lónevek: Csillag, Csinos, Rigó, Fecské, Bándi. — Kutyanevek: Muszka, Furku, Brezój, Vrencsán, Bálint, Rēdván, Mozok.*

¹ Sajnos, a szerző nem közli e növények tudományos (latin) nevét. — *A szerk.*

Állathívogató és kergető szók. Tehénhívogató: *Nye-nyeccs!* Tehénkergető: *hej-hej!* (*hējgēt*). A lovat így indítják meg: *Előre, fiak! Gyí! Hí! Háj!* Így állítják meg: *hó!*,¹ *prrr!*² — Disznóhívogató: *csőkő, csőkő!*³ Malachivogató: *ty, ty, ty, cs, cs, cs* (*csemcsellik*). A jobbra fogott ökör *hízból jár*, a balra fogott *csából jár*. Ha az ökröket balra akarják terelni, azt mondják: *híz, híz!*⁴ ha jobbra: *csá, csá.*⁵ Lúdhívogató: *liba, liba!*⁶ Récehívogató: *ucsu, ucsu!*⁷ Tyúkhívogató: *puj, puj, puj!*⁸ A kutyát így kergetik: *Nye, fére! Ciba!*⁹

Juhakol. A juhakol neve *esztēna*. Az esztēna három főrészből áll: *észruna* v. *észtrunga*. Innen hajtja az *észtrungár* v. *észrungár* v. *monyátor* a juhokat az esztēna másik részében, az ú. n. *komárnyék*-ban levő (három) likakhoz, ahol megfejik. Mindegyik lyuknál ketten fejenek. A megfejt juhok a *bētētúr*-ba mennek. Az esztēnának azt a részét, ahol *megójtják* a tejet, megfőzik az *órdát*, s elkészítik a sajtot, *tűzelő*-nek hívják. A *túrós esztēna*-ban vannak a *pócok*, amelyeken a sajtokat tartják. Ennek a földje *jakereg-vél* van befödve, hogy a sajt meg ne romoljék.

A juhokat *vidēr*-be fejik. A *bács* a *vidərből* a *budáká*-ba szűri a tejet, nagykalánnal *ótót* tesz a tejbe és *összevigyíti*. A megalutt tejet a *kanálvél* *élveri*. A sajtot a *facsaró*-ba s ezzel együtt a *krintá*-ba teszi. Ha a *savó* kifolyt, a facsarót kibontja, s a sajtot *összemórzsója*, hogy kijöjjön az *író*-ja vagy *zsentuít*-ja. Ezután megint beleteszi a facsaróba, jól összezsavarja, deszkát s erre pedig *uristenes* követ tesz. A zsenuitot *budurój*-ba teszik és *brigidó*-val vajat vernek belőle. A *budáká*-ban maradt édes savót *üst*-be töltik, s a tűz fölé teszik. Az üst *lórlát*-on függ. A *monyátor* v. *észrungár* a *lapocká*-val addig kevergeti, amíg *óráddzik*. Azután *féresírti* az üstöt, s az ordát a *zegelná*-ba teszi, hogy kifolyjék a savó. A sajtot *túronak* a *róvalton* töri meg. 400—1000-ig való *johót* a *vétáv* konducája. A *diszkepásztór* a *meddű*-johókkal,

A szekér és részei. A szekérrúd elülső végén van egy kis hajlított rúd, az ú. n. *kētusa*. A rúd vége és e közé teszik be a jármat és erősítik meg egy hosszú szeg segítségével, amelyet a rúd, kétusába és járomba fűrt likon dugnak keresztül. A rúd szekér felőli része bele van foglalva az *álsó párná*-ba erősített *ágas*-ba. Ezen van a *felső párna*, rajta pedig a *fürgentyű*, melynek mindkét végébe egy-egy *rókanca* : *cēpus* van vassal beleerősítve. A rókanca felső külső végéhez egy-egy széles vaskarika az ú. n. *drugár* van erősítve. Mivel a közönséges szekérnek oldala nincsen, szénahordáskor az oldalrúdat a *drugárba* dugják bele. Az elülső ágasnak hátrafelé nyúlt két karját összekötő fát, s a rajta levő vasat *szplíná*-nak hívják. Ez megakadályozza, hogy az ágas a földre *böklennyen*. A *fürgentyű*höz van erősítve a *villia*, s ebbe az első és hátulsó *tengő*-t összekötő *nyújtó*, amelyen több *lik* van, hogy a szekeret tetszés szerint *kürticcsák* v. *nyúccsák*. A hátulsó tengely villaszerű ágását *dzsemēnēr*-nek v. *ikresfá*-nak hívják. Erre egy

¹ Ugyanígy Gyimesen. L. Balogh 350.

² Ugyanígy Moldvában. L. Csűry 170.; Gyimesen ezzel indítják meg a lovat. L. Balogh 350.

³ Gyimesen *cskő, cskő!* l. Balogh i. h. vö. még Csűry i. h.

⁴ Vö. Csűry i. h.; Balogh i. h.

szeggel erősítik rá a nyujtót. A *párná*-kat a tengelyhez négy *táring* foglalja. Lovas szekérnél elől az ágashoz a *kereszt* van erősítve, melynek mindkét végén egy-egy *kankó van*. Ebbe teszik a *késefá*-t, amelyre *lánc*-ot v. *húzó-szítjá*-t húznak. — A kerek részei: *kerekfőj*, *fentő*, *kerekfal*, s ezen a *kereksina*. A kerekfej *tórká*-ban van a vashól készült *buksa*. A kerekfejre *vasabroncs* van húzva. A kerek lecsúszását a tengelyről a *muterká*-k akadályozzák meg. A tengelyen a kereken belül van a *marokvas*, amely a tengelyt a kopástól megóvjá. A tengelyvasnak azt a részét, amelyen a kerék forog, *szálkavas*-nak hívják. A párnákon nyugszik a *pomosztin*. A szekeret elöl és hátul lezáró deszkát *fundétór*-nak hívják. Azt a rudat, amellyel télen s nyáron *csúszólag* fát vontatnak, *tézsolá*-nak s a végén levő vasszerkezetet *csajlintá*-nak hívják. Ennek részei: a *karika*, *förgő*, *béka*, *karika* és *csajlinta-nyelv*; ezt az utóbbit verik bele a fába, amelyet vontatni akarnak. A tengely végét *pakurá*-val kenik. — A ló fejére *fék*-et v. *kantár*-t, a szájába pedig *zabolavas*-at tesznek és *húzószítjá*-val v. *gyeplő*-vel v. *lánc*-cal kölik az *óistyá*-hoz v. *rúd*-hoz. A *nyérgét* *kjिंगá*-val erősítik a lóhoz. Széna és fa *csatlani előkötélláncot* használnak. A szekér kerekének forgását a *lütön* lefelé láncsal, az ú. n. *tyédiká*-val akadályozzák meg.

A járom részei. *Járomājfa*, *járomfőjfa*. Ezt a kettőt a *bórdica* köti össze. *Járompáca*, *járomszög*, amelyet a járomfejfán, kétusán és szekérrúdon levő lyukakon dugnak keresztül.

A szán és részei. A szán két talpon csusz. A talpokba két-két szálláb van erősítve. Ezeken áll az *eplén*. Elül a szán *ór*-át a *keresztorszok*, ezt pedig az első eplénnel a *vonorszok* köti össze. Azt a szánt, amelynek két eplénje van, *rakószán*-nak hívják. Az eplénekre a szán hosszában átfektetett rudakat *korcsová*-nak hívják. A *tőke* hordásánál a *bakszán*-t használják. Ennek csak egy eplénje van. A kicsi szánt *szánkó*-nak hívják.

Az eke és részei. Az *eké*-nek van két *szārva*. Az eke rúdját *tézsolá*-nak hívják. Ennek a végén is van *kétusa*. A tézsola és kétusa közé egy szeggel erősítik a *taligá*-t, amelynek jobb kereke nagyobb, mint a bal. Az eke *gerendé*-jét *lánc*-sal kötik a taligához. A gerendély középső részén van a *kicsikés*, amely a földet függőlegesen hasítja. Hátrább a szarvakkal egyirányban van a *kórmán* ~ *kormány*, amely a felhasított földet elveti, s a *borozdá*-t húzza. A kormányra van két *soróf*-fal ráerősítve a *szántóvas* v. *ekevas*, mely a földet vízszintesen hasítja föl.

A kasza és részei. A *kaszanyél*, melynek közepén van a jobbkéz részére szolgáló *natykanta*, a felső végén pedig a *kicsi kanta*. A szorítókarika neve *kaszakarika*; ezeken a *sorófokat* a *kaszakóccsal* erősítik meg. A kasza pengéjének tompa szélét a kasza *monk*-jának v. *foká*-nak, a lapját pedig a kasza *táblájá*-nak hívják. A kaszát az *ülő*-n *kolopács*-sal verik meg. A *fénkő* a *táblá*-ból készült *vízartó* *kutiá*-ban áll.

Termények. Főfoglalkozásuk az állattenyésztés, erdőkitermelés és fahordás. Mindenkinek, még a legszegényebbnek is van háza, egy kis birtoka és legalább egy tehene. A tehetősebb birtokosoknak (ilyen kb. három van a faluban) kb. 300, a szegényebbnek alig 20—25, a legtöbbnek kb. 50—60 *prēzsina* földje van. Szántóföld kevés van. A kaszálók sem termékenyek, úgyhogy 160 *prēzsina* kaszálóval csak egy tehenet és borjút lehet kiteleltetni. A föld megművelésénél gépeket nem használnak. A községnek csak

legelője van, erdeje nincs. Terményeik: *törökbúza*, kevés *árpa* és *zab*, *pityóka*, *karós-* és *gyalog faszújka*, *mák*.

Babona. Ha *Mērdárius* napján *es*, akkor negyven napig fog *esseni*. — Ha Magdolna napján *esik*, *ēlrothad a pityóka*. — Ha Szent András hónapjában *esik*, akkor az *egész téli hónapogba es*. — Ha valakihez a veszett-kutya közeljárt, s a kutyát meg tudják ölni, akkor a szőrét szénnre teszik, s az illetőt megfüstölik vele. — Nagycsütörtöktől kezdve kilenc csütörtökön át nem szabad a földben *áskálni*, mivel a keresztet akkor ásták a földbe, sem szegezni, mivel akkor szegezték fel Krisztust. — Ha ezen a kilenc csütörtökön *sújkólnak*, a jég elveri a határt. — Kedden nem szabad ruhát szabni, mert akinek varrják, meghal. — Pénteken nem szabad fonni, mert Szent Péter Szent Vasárnappal testvér volt. — Pénteken nem szabad a kemencében sütni, mert *ēlperzselik a Böldogságos Szűz Mária órcát*. — Szombaton csak úgy szabjon ruhát, ha aznap meg is tudja varrni. — Szent András éjjelén összekötik az ollót, mert ezzel összekötik a farkas száját is. — Pénteken nem esküsznek, mert meghal a menyasszony. — Ha a férfi a házból kimenet legelőszőr asszonnyal, pappal találkozik vagy üres vedret lát, nem lesz szerencséje; ha pedig férfival v. cigánnyal találkozik, szerencsés lesz. — Holdfogytán nem jó a szántóföldbe vetni. — *Újesztendő* estéjén a leányok *béhunt szemvél* a kert kerítéséhez mennek, tíz karót megolvassnak, a tizediket megkötik egy *pántliká*-val, s visszamennek a házba. Reggel megnézik a megkötött karót; ha a karó meg van hántva, szegény lesz a férje, ha pedig *kērges vagy sok kerek van réta*, gazdag férjet kap. — Éjjel a juhok közé is bemennek s behúnyt szemmel egyet megfognak és *pántiká*-val megjelzik; ha a juh ügyesebb, pl. *bukēláj*, ügyes férje lesz. — Tavasszal, midőn a juhokat a *havasra* küldik, a kapu előtt a földre láncot tesznek, *hogy a johók ēsszetarcsanak, mind a láncnak a szemēji*. — Ha valakinek a feje fáj, vagy elájult, azt tartják, *hogy megigiszték*. Ilyenkor *vizēt szoktak vetni*. Egy asszony egy csupor vízbe egyenként kilenc darab izzó szenet dob, miközben a hiszekegyet s az üdvözlégyet mondja. Ha a széndarabok a vízben leszáltnak, az illetőt nagyon megigézték, ha nem szállnak le, akkor nem ígézettől van a *főfájás*. A beteg a vízből kilenc cseppet *hōrpent*, a többi vízzel megmossák a fejét és mellét. Ezt *vízvetés*-nek hívják. — Az ugorka közé *baktató-búrján*-t tesznek, mert az ugorka jobban *tērmik*.

Népies gyógy mód. A *rumunicá*-ból, *szádokfavirág*-ból, *férekfárkú-búrján*-ból, *kőmész*-ből *hurutás* ellen csáj-t készítenek. A *szűfájás-búrján*-t *szűfájdalomtól* használják. A *papsajt-lapi*-t kelésre teszik. A *pokól-búrján* levét a dagadt foghústra teszik. A megfőtt *kukuta étős* levével a fájós fogat gőzölik, hogy az ideget megölje. A *toroggyék-búrján* a *mārha és disznyó* részéről jó, ha *toroggyékja* *vagyon*. Ezt megfőzik és a levét az állat torkába töltik. A megfőtt *epefű* levét akkor adják a marháknak vagy juhoknak, ha a epéje megdagadt. Ha a marha nyelvének *gyűkere* megdagadt, a megfőtt *ármurár*-nak levét töltik torkába. Ha a marha *sindik*, vagy a *kicsi bórnyus* tehennek a *csicse kicsattant*, korpában *részfugbúrján*-t adnak enni. Az *ászpa* gyökerét a földtől megtakarítják, megfőzik, két napig melegben tartják, hogy megérlelődjék, s azután megmossák vele a tetves állatot, hogy a *bogarítól* megszabaduljon. A *sērkefű* szintén abból a *rēzből* jó (t. i. tetű ellen. Az *álíór* levével a juhok száját és lábát gyógyítják. Ha a juh v. bárány

szája a nagy melegtől *kétfelől fēlcsattan vagyis áricsos lessz, szōrdisznyó-t* fognak, jól megsütik és megszáritják, aztán porrátörrik, sós korpába teszik s úgy adják oda a beteg állatnak. Az *észpēndz-et* a *sindő* disznó fülébe, vagy a *sindő marha lepenye* végébe fűzik bele. Pálinkába téve gyomorfájás ellen használják. *Ronygyá-ba v. ribanc-ba* teszik a pálinkába, nehogy lenyeljenek belőle, *mivēl az embēr belit kilikājsza*. A vágásra *epefű-vet fōrasztólapi-t* és *tōlvājlapi-t* tesznek, mivel a vágást hamar gyógyítja. Tüdőbaj ellen tormával összevegyített *rājméz-et* esznek, mivel ettől a *megromlott tūdō hējrenő*.

Csillagnevek: *Hetevén* vagy *klóska a csürkéivēl, Szent Péter pácája, hājñācsillag, vacsoracsillag, Jancsika szekere, éjjéli csillag, kereszcsillag, fūrú, hadak-úttya.*

Mondák. A Templom-patakának felső folyásától nem messze, a *nyomáson* van egy szikla. Ennek oldalán két medveláb nyoma látszik. Erről azt tartják, hogy abból az időből maradt, mikor a kövek még lágyak voltak. A köveket Krisztus *erősített meg, mikor eccēr a lovának a lába a kőbe belésuvadott.*

Család- és keresztnemek. Csüágenes 200 magyar (román kb. 20) család él. Sokan két-három keresztnemet is használnak. A rendes neven kívül, soknak ragasztott v. mellékneve is van. Közlöm a magyar család- és keresztnemeket, zárójelben pedig a melléknevet:

A T e m p l o m - p a t a k á b a n : Árdeleán Gyurka (Sakter), Balogh Demeter, Balog István, Balog Miklós, Balog Péter Mária, Biri Demeter, Biri István, Biri Miklós, Biri Péter János, Biri Péter, Csatlós Ilona, Helena Gyurka, Kádár Sándor, Kevelus Demeter, Lupás Ilona, Lupás János (Zsíros), Lupás Demeter (Józsi), Lupás Miklós (Józsi), Lupás Péter Demeter, Lupás Péter Jakab, Magdó István Demeter, Magdó Péter Jakab, Magdó Péter János, Nagy András Gyurka, Nagy András János, Nagy András János János (Janika), Nagy Gyurka András, Nagy Gyurka István (Pistika), Nagy János Tódor, Nyika Demeter (Bullák), Szőke Miklós (Kekerica), Szőke Pista Józsi, Szőke Pista Trézsi.

A V ó j k a - p a t a k á b a n : Ágoston Anna, Bacani András, Bacani Miklós, Bacani Péter (Kicsi Csákán), Baconi Péter, Baconi Ilona, Balogh Péter Györgyi, Balog Péter János, Biri Ilona, Biri János Gyurka, Biri János (Vájnik; *mivēl ojan rosszúl muzsikál, hogy váj, váj!*), Biris János Jancsika, Cērán Miklós (Gyenge), Cihér Gyurka, Cüvek Anti, Cüvek Demeter Ilona, Cüvek Ferenc János, Cüvek János Grigór, Cüvek János Gyurka, Cüvek Katrina, Cüvek Péter Péter (Mihály Petruk), Csatlós Demeter Péter, Csatlós János Péter, Csatlós János Demeter (Cigenás), Csatlós Péter (Antal Petrás), Csatlós Péter Demeter (Petrás), Csatlós Péter Györgyi (Anica), Domos Borbár Gyurka, Domos Gyurka (a Domokos-ból rövidülve), Domos Ferenc Gyurka, Gábor János Borbár (Pálkásné), Gábor János Péter, Gábor János Péter (Hattyu), Hammas Demeter, Hammas János, Hammas Gyica, Hammas Miklós, Hammas Péter, Hammas Péter János, Helena Demeter (Anica), Józsi Péter (Kurta), Karácsony Péter (Gyuri Anti), Kurkó Mihály, Lupás Gyurka (Galaci), Lupás Ilona, Péter, Lupás János (Galaci), Lupás Péter (Péterke), Nagy János Gyurka (Pótlék), Nagy Pista, Nagy Pista Émre, Nagy Pista Józsi, Nagy Pista Miklós, Nyika Péter János (Kokosel), Pál Ferenc Demeter, Pál Ferenc Katrina, Pál István Anika (Nyikuné), Pál

István János (Nyiku), Pál István Émre, Pál István Gyurka Mária, Pál Ferenc Miklós János, Pál István Ilona, Pál István János János, Pál István Józsi, Pál István Józsi (Jozsicska), Pál István Józsi Gyurka (Kicsi Bács), Pál István Józsi Péter, Pál István Péter István, Pál István Péter (Nyiku), Pistika Gyurka (Istika), Poszti János (Puskás), Sebestyén János, Sebestyén Péter János (Rózsi), Szabó György Györgyi, Szabó János (Kajtár), Szentes Gyurka János, Szentes Gyurka (Katrina), Szőke Katrina.

A Magdó-patakában: Cüvek István János (Dánduj), Csabzi Péter, Domos Gyurka, Domos Gyurka Gyurka, Fülöp János (Jánta), Fülöp Péter (Pétrus), Kicsi Józsi Gyurka, Kodreánu Nyikoláj (Niculica), Magdó Demeter, Magdó János, Sebestyén Péter (István), Szakács Péter, Szakács János (Csabzicska; az apját Csabzi-nak hívják), Szájin Péter, Szőke Péter Andris, Vedána Gyurka (Fikó), Veres János.

A Csügés-patakában: Árdeleán János (Sándor), Bacani Bórbár, Bacani Demeter, Biri Péter Péter, Bodór János, Cüvek Gyurka, Cüvek Bórbár, Cüvek Józsi, Csatlós Demeter János, Csatlós Demeter Demeter, Csatlós Antal Demeter, Csatlós Gyurka (Antal), Csatlós Ilona, Csatlós János (Antal), Császár Laji János (Lajika), Császár Laji Péter, Domos Demeter (Bicsikléta), Domos János, Domos János Gyurka, Domos Ferenc János (Józsi), Domos János Péter, Domos Émre Gyurka, Domos Péter Demeter, Émre János Gyurka, Émre János János (Szöröske), Émre Józsi Anika, Émre Józsi Gyurka, Émre János Gyurka, Émre Gyurka Józsi, Fülöp Jakab (Jakabka), Fülöp János (Jóska), Gábor István (Füstös), Gábor István István (Füstöske), Gábor Péter, Hajdu Ilona, Hajdu Emre (Pityer), Hajdú Miklós, Holló János (Palacsinta), Karácsony Erzs (Gyuri Antiné), Karácsony Györgyi (Gyuri Pista Györgyike), Karácsony Ili, Kovács János, Kodreán Gyurka (Dunyogó), Kodreán Jakab (Poszti), Kodreán Péter (Petri), Lupás János Demeter, Lupás Demeter Péter, Mokány Gyurka, Mokány Gyurka János (Mokenás), Nagy András Pista, Nagy János Gyurka Péter (Bullák), Nagy János János, Nyika Gergé Péter (Kakas), Nyika Györgyi, Poszli János, Sebestén Demeter István, Sebestén Miklós (Miklóska), Sebestén Demeterke (Mónár), Sebestén Józsi, Sebestén Péter Demeter, Sebestén Péter (Miklóska), Szentes Istenel János, Szentes Péter János, Szentes Józsi Gyurka, Szőke Gyurka, Zsögödi Gyurka.

Mese¹

Eccér megházasodott egy embereské. Nó vett egy feleségét magának és lett egy gyerekik. Az édesapja s az édesanyja meghótt. Élvelté egy más ember szógácskának, hogy öröjze a johókat. Okos gyermek vót. Egy esztendőre adot néki egy nőtény bárányt. Nó hát szógált a gyermek ott annál vāj 15 esztendőt. Az első bárány mikör megnőtt, nyöstényt fiaddzott.

¹ Elmondta Nagy János Péter 56 éves csügési harangozó 1933 nyarán. Ennek a mesének változatát elmondta egy tízéves csángó-fiú Gyimesfelsőlokon, Ugra-patakában, 1932 nyarán, l. Ethnographia-Népelet, XLV. és XLVI, 180.

Mindëgyik mind nyöstént fiaddzik, úgy hoty 15 esztendő múlva mokán lett belölle, s a gazdája el kellett érjuszé, úgy megszaporottak vót a johóji. Egyedül jártá ő a johójíval az őrökbé. Éty tavasszal valami emberek elmenték tisztítani a cárina végibe, hogy gyücesék össze a csapokat, és tüzet tettek. A pásztór hálott egy nagy síkójtást. Odafutott, s hát kereken ég egy gyütés. Hát egy naty kégyó ottogyon van a középibé. Ő hamár bényútott éty hosszú karót; a kégyó megölélte a karót, s kivette a pásztór. Akkór a kégyó mekszólaht. Asz monta: „Gyeré hozzám, hogy édesapám fizessé meg, hogy megmentettél a haláltól. Édesapám ígér véka aranyat, de magad ne véd el, heném hogy legény vagy, kérd el a kicsi gyűrűt.“ Elmenték az édesapjához egy naty sziklába, s az édesapja nem akarta odaadni a kicsi gyűrűt. De a pásztór a kégyó beszédit hálgatta, s a véka aranyat nem vetté el. Elindult a pásztór, s a kégyó meksajnálta, amejikét megmentett a halálától, s visszahítt a könyörgött az édesapjának, hogy agya oda a kicsi gyűrűskét. Asz monta a kégyó apja, meghájolt és odaatta az arany gyűrűt. Asz monta a kégyó, hotyha megmonygya, hoty ki attá az arany gyűrűt és mije van, abba a minumba meghál. Levetté a dészűsijút a pásztór, éty kicsi ribandzba belétakárta és belétetté a szíjába hátul. Megindult a johóji felé, mér este felé vót. Éty harukáj csokonyált éty fát s kiáltotta fijának: „Jöjeték elé, mér a Bóldogságos Szűz Mária kirendelté a máji napra való kenyerét, imátkozatok, mér esté van, hogy rendéjjé ki hónaprá is a kenyerét.“ Eszt értetté a pásztór, mivel immáig mindént tudott, mind a tátos. Éty fekeké rigó is mind csak a fijait híja elé, hogy imátkozanak. Odaért a johójihoz. Éty pojánának a szélibe tett éty tüzecskét s imátkozott. Hájnalkor csirikkolt a johorfán a rigó, asz monta: „Te pásztór, a fa tövibé van a te szerencséd, egy bádërka arany.“ A pásztór imátkozott, a johójit elindította. Kiment oda, s két újat ásott, s kivetté a bádërka aranyat. Osztág bejött a faluba, s vett egy mosiát, fogadott mesterekét s épített tellát. Mekházasodott, a johaji mellé bácsot tett. Szem Pétlrbé elindult az eszténába, megnyergélté a naty kancát, aki csitkóddzó vót. S a felesége nagyon vót, felült a kancára a felesége; s ő felült éty három esztendős nátinra. Menőleg a kanca nyerített. Az embér ment elől. Asz monta a kanca: „Járj lassabban, mér én negyédmagammal vagyok, magat csak másodmagaddal!“ Kimentek az eszténára. Vót éty kövér johó, estér. A johó megbökte magát esté, ha bésötétedett jól: „Jérték, farkasok, egyeték meg, mér kilenc esztendejé hordozom eszt a külüt s meksüketültem!“ Akkór a farkasok abba a nyomba oda is érték Hirt kapott a vén kutya, s éty kutyaköjökvel, s ugatólag monta: „Jérték csak, farkasok, mér csak éty fogam van, s aszt is bennetek hagyom.“ A kicsi: „Ha a vékonyokat ha mekfogom, kihasattok.“ A keményebb kutyák aszt ugatták: „Jöjjeték, farkasok, vegyeték el vagy egy johót, mér mü es eszünk utánatok!“ Reggél, mikör kivirnyadott, asz monta a gazda, hogy vágják le a johót, s csak a vén kutyát haggyák mek köjkivél. Az estér-johó felit a gazda vitté haza, fele a pásztóroknak maratt. Jövőleg eléfokta az asszony az urát, hogy mér kacagot kimenőleg, s mér vágatta le a johót s a kutyákat. Addik kérdezté, mig az ura asz monta: „Ha öt minutra festét koporsót csinálsz, megmondom.“ Mikör hazaérkeztek, a asszony egy májsztérhez futott, aki az öt fijával azonnál meksinálta. Mig az embér levetté a

nyergét, megérkeszték a koporsóval. Letetté az ember a ház közepibe a koporsót s beléült, s mikor felült a koporsóba, hogy szója ki a feleségének, hogy miye van, s mér kacagott, akkor a kakas a küszöbre felszökött s így szóllott: „Gazdám, ügyes ember vagy; éty feleséged vagy s nem tucc parancsolni neki. Nekem kilenc van s mind a kilencnek tudok parancsolni. Nyúj bé, a szoba után, éty hasáp fát véty ki, s üssél réjá s monygyad: „Eszt kacaktam, asszony!“ Itt a vége s az ember mekszabadult a haláltól. Az asszony asz monta: „Engegy meg, uram, többet nem kértem, hogy mér kacaktál.“

Szójegyzék*

alivánka: „a kukoricalisztet savanyútejjel összekeverik, sőt tesznek bele és tepsiben megsütik, aztán tejfölt vagy túrót tesznek rá.“ Gyimesen *alivánkq* és *arivánkq*. Balogh: 346 < moldv. r. *alivancă* „art kleiner fladen aus maismehl u. käse, die nach dem backen mit sahn e o. heisser butter übergossen werden“ < szl. *livanuka* vagy *livanu* „gegossen“ Tiktin; Bogrea (Dacorom. III, 724).

alsópárna: „a szekérnek az a része, amely a tengelyhez van erősítve.“

ágas: „az alsópárnához van erősítve; ebbe van befoglalva a rúd szekér felőli része“. Gyimes. Balogh 350, MTsz.

áll: „a szövőszék alsó része, amely négy lábon áll.“

áliór: „levelével a juhok száját és lábát gyógyítják.“ Gyimesen *alivör*, *árió*. Balogh 353. — Eredetere vonatkozólag vö. Balogh MNy. XXVIII, 166, Erd.Múz. 1932:353.

ánümē: „saját, csak erre a célra szolgáló“ < r. *anume* „fából van anümē tipárja“.

ánygyi: „sógornő“ MTsz.

árdéj: „zöld paprika“ MTsz., eredetere vonatkozólag l. EtSz., I, 228,

K. Bedekovich L.: MNy., XXI, 137, Drăganu: Dacorom, I, 133.

áricsos: „kiütéses, sebes“; alapszava *árics* < r. *ariciu* „igel, mauke, fusskrankheit der pferde u. rinder, bei welcher die haare sich borstig aufstellen“ < lat. *ericius*, Tiktin, vö. még Resmerița és Șăineanu; Bogrea szerint (Dacorom. II, 899) < m. lat. *panaricium*; vö. még Balogh Ö.: MNy. XXVIII, 166, ErdMúz. 1932:353.

ármurár: „echinops spheroccephalus“; ha a marha nyelve megdagadt, megfőzik és levét a szájába töltik < r. *armurar* „art krankheit des rindes, die sich in anschwellung unter der haut aüssert. frauendistel Carduus marianus. ihre blätter dienen als heilmittel“ < arm. pl. *armuri* „schenkel der thiere“ < lat. *armus* Tiktin, l. EtSz. I, 138. Pușcariu Dacorom. VI, 226. — Vö. még Șăineanu (Dicț.), Resmerița (Dicț.), Șt. Pasca: Dacorom. V, 296, 762.

árvacska: „császárszakáll.“

áskál: „ás.“

ászpq: „veratum album“, a gyökerét megfőzik s levével megmosák a tetves állatot.

átalfa: „az osztováta része, amely

* Azokat a Gyimesről közölt adatokat, amelyek forrásait nem közlöm, a gyimes-középloki és gyimesfelsőlóki csángók nyelvéről készült, még kéziratban levő tanulmányomból vettem.

az állakat középen és elöl össze-foglalja.' MTsz.

bakkancs:

baktató-búrján: 'az ugorka közé teszik, mert akkor az ugorka jobban *termik*.' MTsz., EtSz. I, 236.

bakszán: 'csak egy eplénje van.' CzF., Nyr. XXXIV, 277, Gyimes ErdMúz. 1932:351.

bábavirág:

bács: 'juhásztor, aki sajtot is készít' MTsz. < r. *baciu*, senner, käsemacher; hirt der den käse bereitet u. dem die schäfferei untersteht' Tiktin, I. Etsz. I, 217, Cipidan: Dacorom. V, 331, 510, 519, S. P.: Dacorom. IV, 1566.

bácsi: 'nagybátya'; első adat Orczyból, NySz., a *bá* rövidült alakból -*csi*- kicsinyítő képzővel. (EtSz. I, 313).

bádërka: 'hordócska' MTsz., Gyergyóban (Nyr. XXXIV, 81) *bádírka*, Hertelendfalván (Nyr. XXVIII, 523) *báírka*, Gyimesen: *bádërka* < moldv. r. *balercă* 'fässchen' Tiktin, vö. Etsz. II, 221; Pușcariu Dacorom. III, 380.

Bálint: 'kutyánév'.

Bándi: 'lónév'.

belédögleszt: 'beáztat'.

beléfogdos: 'a fonalat a nyítsbe és bordába belefogják'.

beavat: 'a pap a menyasszonyt esküvő után beavatja imádsággal az asszonyok sorába' Gyimes ErdMúz. 1932:333; NySz., MTsz.: alap-szava az *avik* ige I. Etsz. I, 183.

belésuvad: 'belemélyed', I. a mon-dáknál 34 l.

bërég: 'párosodik (a juh)' MTsz. I. Etsz. I, 366.

bërke: 'cérna' vö. Etsz. I, 371.

bernéc: 'kétujjni széles, tarka gyapjúból készült öv, amellyel a deréka csavart karincát átkötik' < r. *bärnet* 'Gürtelband der bäuerinnen' Tiktin, vö. EtSz. I, 374.

Pușcariu: Dacorom. VI, 225, 238, 316.

békonytyól: 'a keresztyanya a menyasszonyt megfésüli és kontyot csinál', ugyanez a szokás megvan a gyimesi csángóknál is. I. Balogh Ö. i. m.

bélfa: 'ezen forog a fonallal tell cső'; első adat Schl. szój. MTsz. I. EtSz. I, 341, 1168.

bëtëtura: az eszténa egyik része: a fejés után a juhok ide mennek; < r. *bätäturä* 'vorhof des bauernhauses' < r. a *bate* Tiktin; Resmeriã Dicț. vö. Giuglea: Dacorom. II, 332.

bidár: 'ajtóval ellátott szekrény, almárium' < r. *blidar* 'offener schüsselschrank' Tiktin.

Bogyál: 'ökörnév'.

Bolokhá: 'ökörnév', < r. *bolocan* 'nume de bou' Șăineanu.

bórdica: 'a járomajfát és járomfejfát köti össze' CzF., MTsz., Csik m. Nyr. XXVI, 331 < szláv *brdo* kicsinyített alakja, I. EtSz. I, 480, Juhász J., MNy. XXV, 197, Balogh Ö.: ErdMúz. 1932:350.

bórnyú: 'borjú' OklSz., MTsz., NySz.

bórda: a szövöszék egyik szerkezete: 'fésűs bordázata' CzF., MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932: 348, EtSz. I, 478 (< szláv *brdo*) vö. még Bárczi, MSzófSz.

bórdahija: 'a szövöszék járomalakú szerkezete, amelybe a borda van behelyezve' CzF., MTsz., OklSz., Gyimes ErdMúz. 1932:348.

borona: 'gerenda' MTsz.

boroszlány: 'orgonavirág' CzF.

bőjtös-galoska: 'málé- vagy puliszkadarából készült töltelék'.

bőklen: 'beleütődik'.

Brezój: 'kutyánév'. Moldva ErdMúz. 1930:169 < r. *brezae*, pl. *brezai* 'v. etw. übermässig buntem' Tiktin; V. Bogrea Dacorom.

III, 881; vö. még Drăganu: Dacorom. VI, 278.

brigidó: „fapálca, amellyel az eszténában a vaját verik”; Gyimesen *brigigyó* ErdMúz. 1932:350 < mold. r. *brighidău* „butterstößel, holztange mit einer scheibe an ihrem einem ende, womit die milch im butterfasse geschlagen wird” Tiktin; Drăganu, Dacorom. II, 900.

búcsúsztató: „a lakodalomban a verseket mondó.”

budáka: „faedény, amelyben a tejet ojtják” Gyimes ErdMúz. 1932:350 < moldv. r. *budacă* „bütte, in der die gemolkene schafmilch gesammelt u. m. lab versetzt wird” Tiktin; Resmeriță, Dicț. Șăineanu, Dicț. Tamás L. MNy. XXIX, 182.

budurój: „faedény, amelyben a vaját verik” < moldv. r. *buduroiu* „putină mare” Șăineanu.

buksa: „persely a szekér kerekén” Moldva ErdMúz. Újf. I, 170, Gyimes ErdMúz. 1932:350 < moldv. r. *bucșă* „radbuchse, metalenes Futter der radnabe” < ném. *buchse* Tiktin; vö. még Șăineanu.

búsapa: „a menyasszony apja”.

búsanya: „a menyasszony anyja”.

bússzülők: „a menyasszony szülei”.

bukéláj: „szürke- v. fehérszörű bárány, amelynek a száján fekete a szőr” < r. *bucălae* „von schafen: schwarzmaulig” Tiktin, vö. még Șăineanu; Resmeriță, Dicț. Giulea, Dacorom. V, 534, 548—50; L. Spitzer Dacorom. VI, 332; Pușcariu Dacorom. IV, 440—1, 727; Drăganu Dacorom. IV, 739.

buszujok: „bazzsalikom” < rom. *busuioc*, basilienkraut, basilikum, Lieblingsblume der bauernmädchen, die sich damit schmücken u. derselben eine zauberische Wirkung auf die Herzen der Männer

zuschreiben. — wird zu heiltränken u. bei Liebessprechungen verwendet. In der Kirche dient ein Büschel als Weihwasserwedel < lat. *basilicum* Tiktin, vö. még Resmeriță: Dicț., Șăineanu: Dicț., Pușcariu: Dacorom. V, 798.

Buzsór: „ökörnév” a vörösszínűek neve, Moldva ErdMúz. 1930:169 < rom. *bujor* „pfingstrose”; daher fig. v. der Röte der Wangen... < szl. *božur* Tiktin; Șăineanu; Resmeriță szerint (Dicț.) < lat. *bi* + rom. *jar*.

bütült: „nyírott” pl. haj; MTsz. Gyimesen ErdMúz. 1932:347.

cáp, *cápocska*: „kecskebak”, MTsz., NySz., Oklsz. < rom. *țap* „ziegenbock” l. EtSz. I, 613, Mariánovics M.: Nyr. XLVI, 113, Capidan, Dacorom. IV, 281, 345, 949.

cárina: „nagy legelő”, Bukovinában: *carina* „jószág, szántó föld, mező” MTsz. < rom. *țarină* „ackerland, saatterfeld, acker” < egyh.-szl. *cārīna* „steuer” Tiktin; Șăineanu szerint (Dicț.) < *țară*, Resmeriță szerint (Dicț.) < lat. fem. *terrena*.

cefre: „kisebb leány” MTsz. (első adat SzD. < *cevere* l. Horger. Nyr. adat SzD.) < *cevere* l. Horger. Nyr. XXXIX, 293, 341, MNy. XXIII, 131, EtSz. I, 603, 622.

cépő(k): „cipő” MTsz., l. EtSz. I, 724.

cēpus: „a szekér egyik része, amely a fűrgentyű két végébe van beleerősítve” < moldv. r. *țepușă* „spitze, aufrechte stange an der seite des wagens”. Tiktin, vö. még Resmeriță: Dicț., EtSz. I, 644.

Cékla.

ciba! „kutyakergető szó”.

cifrabőrső „virág”.

ciframák: „csokros pipacs”.

citros: „ezerlevelű fű”, Gyimes ErdMúz. 1932:349. Eredetére vonatkozólag l. EtSz. I, 727.

csaflinta: 'a tézsola végén levő vasszerkezet, amelyet favontatásra használnak'; részei: a *karika*, *förgő*, *béka* és *csaflintanyelv*; összefügghet a rom. a *ciopli* 'ein holz behauen, bezimmern, daran schnitzen' szóval Tiktin; hangtanilag közel áll a Kapnikbányán (MTsz.) feljegyzett *csopling* alakváltozathoz, vö. EtSz. I, 794.

csaflintanyelv: 'a csaflintának az a része, amelyet a fába belevernek'.

csap: 'fenyőág' Tsz., MTsz. Csíkszentdomokos Nyr. XXXII, 325, Gyimes. Eredete ismeretlen, vö. EtSz.

csatlani: 'összekötni, a szekérhez erősíteni, lekötni'. vö. EtSz. I, 877.

csá! 'ökörkergető-szó jobbra', MTsz., Moldva ErdMúz. 1930:170. Állatterelő, hangutánzó-szó, vö. EtSz. I, 781.

csából jár: 'a balra fogott ökör csából jár'.

csáj: 'tea' < r. *ceaiu*, Șăineanu szerint (Dicț.).

csemcsellik: 'malacot hívogat', hangutánzó szó ebből *cs*, *cs*, *cs* (így hívják a malacot).

csércsekarika: 'az osztóvátán levő facsiga'. Balogh Ö., MNy. XXVIII, 165.

csercsévirág: 'fukszia', egy adat Kiskapusról: *csercsés virág* MNy. XI, 92 < r. *cercel(uș)* 'fuchsia' Tiktin; vö. még Resmerița: Dicț.; I EtSz. I, 960.

csërgë: 'pokróc' MTsz. Gyimes ErdMúz. 1932:349, Iugánban és Kelgyesztén (l. Lükő G.: Ethnographia — Népelet XLV, 100): *serge* < r. *cergă* 'couverture' I. EtSz. I, 981—3, Th. Capidan: Dacorom. IV, 350; Resmerița szerint (i. m.) a r. szó < lat. *tergus*.

csép: 'fonáleválasztó lapos pál-

cika MTsz. Gyimes, ErdMúz. 1932:348 < szláv *cěpi* 'stange, die schaft am weberstuhl' I. EtSz. I, 940-i.

csics: 'emlő' vö. EtSz. I, 1019.

csigír: 'apróra vagdalt és zsírban sült bárány- v. marhabendő' < r. *cighir* 'pelișă ce desparte intestinele de plămâni la miel; plăcintă cu măruntae de miel, invălită și coaptă în această pelișă' < tör. *gigher* 'pelișă', I. Resmerița: Dicț., Șăineanu szerint (Dicț.) < tör. *čegher* 'măruntaie'.

Csinos: 'lónév' Gyimes ErdMúz. 1932:349.

csinyál: 'csinál' MTsz. Háromszék Nyr. XXXIII, 514, Csíkszentdomokos Nyr. XXXII, 275; vö. Fokos: Nyr. LXI, 116.

csipör, *csiprok*: 'csupor' Gyimes MTsz.

csirikkö!: 'csiripél' Gyimesen *csiriköl*; a szó eredetére vonatkozólag I. EtSz. I, 1099, Bárczi i. m.

Csillag: 'lónév', Gyimes ErdMúz. 1932:349; Nyr. XLIV, 335 vö. EtSz. I, 1050.

csitvászón: vászon, amely csak *mejje*k-ből van. < r. *cit* 'bunter kattun'. Tiktin < oszm. *çit* EtSz. I, 1106, Șăineanu: Dicț.; Resmerița szerint (Dicț.) < olasz *citta* 'oras'.

csitkó: CzF., MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 189, Csíkszentmihály Nyr. XXX, 493, Gyimes ErdMúz. Új f. III, 349. A *csitt!* csikóhívogató (ill. terelő, hajszo) szóból -kó kies. képzővel I. EtSz. I, 1045, Bárczi i. m.

csitkóddzó:

csokonyál: 'csőrével kopácsol' < r. a *ciocăni* 'hämmern, klopfen' Tiktin; a MTsz.-ban: *csoknyál*.

csórika: 'térden alig feljebbérő, fehér gyapjúból készült harisnya, amelyet az idősebb asszonyok viselnek' Gyimes ErdMúz. 1932:347,

vö. még Nyr. XXXVII, 92. < r. *cioarec* 'art gamasche der bäuerin, schützt das Bein gegen Kälte; anliegende Bauernhosen aus weissem Tuch' Tiktin; vö. EtSz. I, 1158. A román szó eredetére vonatkozólag vö. Şăineanu: Dicţ., Resmeriţă: Dicţ., Th. Capidan, Dacorom. IV, 264—5, V. Bogrea Dacorom. IV, 852, Puşcariu Dacorom. VI, 231.

cső: 'az osztóváta egyik része, amelyen a fonál van.' vö. EtSz. I, 1165—9, Bárczi i. m.

csőllőkerek: 'a szövőszékhez tartozó eszköz, amellyel a fonalat a maszóra tekerik' Gyimes ErdMúz. 1932:348.

csűf: 'maskara' < moldv. r. *ciuf* 'om căruia îi place să-şi bată joc de alţii, vagabond, secătură' I. Şăineanu Dicţ.

csűszólag: a fát 'csűszólag' vonsztják.

csusz: 'a szán két talpon csusz.' Eredete ismeretlen vö. EtSz. I, 1224—27. Bárczi i. m. (talán hangutánzó-hangfestő).

csűr: 'az istálló középső tágas része' < kfn. *schüre* (olv. *šüre*) I. EtSz. VIII, 1244, Bárczi i. m.

csűrke: 'csirke' MTsz., NySz., EtSz. I, 1101, Bárczi i. m.

dács: 'cseh.'

déli-ebéd: 'ebéd' MTsz.

délingyilló: 'felfutó növény kék virággal.'

dészűszijú: 'böröv' CzF., MTsz.

diák, *diák*: 'kántor' vö. r. *diac* 'kirchensänger' Tiktin, vö. EtSz. I, 1287, Şăineanu: Dicţ.

diszke: 'fiatal, 1—2 éves juh, kecske, amely nem ellett' MTsz., CzF., eredete ismeretlen, vö. EtSz. IX, 1364.

diszkebárány: 'egy évet betöltött bárány.'

diszkeberbécs: 2 éves berbécs.

diszkepásztór: 'aki a meddű-

johókkal, berbécssekkel és diszkékkel járkal.'

disznóbosztán: 'disznótök' < r. *bostan* 'kürbis' < tör. *bostan* 'gemüsegarten' Tiktin; vö. EtSz. I, 500, Şăineanu: Dicţ.; Resmeriţă szerint (Dicţ.) a r. szó < lat. *pustan*.

dránica: 'nagy és kiesi zsindely' MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 266, Gyimesb'ikk. Nyr. XXX, 544, Gyimes ErdMúz. 1932:348 < r. *dranița* 'daschindel' Tiktin.

drugár: 'széles vaskarika, amely a rókanca felső külső végéhez van erősítve'; az EtSz. szerint (IX, 1421) < kisor. *drugar* 'junges kiefernbaumchen; ruder'; vö. még r. *drug* 'stange', *drugă* 'kurze stange' Tiktin; Puşcariu: Dacorom. II, 835. Onnan kaphatta a nevét, hogy szénahordáskor a rudakat ebbe a vaskarikába dugják bele.

druska: 'leány' < r. *družica* 'brautjungfer bei den Bauern' < egyh. szláv *družka* 'brautjungfer' Tiktin; vö. még Şăineanu: Dicţ., Resmeriţă: Dicţ.

dulápos asztál: 'fiókos asztal' < r. *dulap* 'schrank' vö. tör. *dolab* Tiktin.

Dumán: 'tehénnev' < r. *Duman* 'name der einem am sonntag geborenen Rinde gegeben wird' < *Dumina*. Tiktin.

duvaszka: 'az orsó s a rajta levő fonál' MTsz.; a *duval* szó családjába tartozik I. EtSz. I, 1458.

dzsemēnēr: a hátulsó tengely vilaszerű ágasa, *ikresfá*-nak is hívják < r. *gemănare*, pl. *gemănări* 'eine der beiden am hinteren ende des langbaumes angebrachten, eine gabel bildenden stangen, die jenen mit dem hintergestell verbinden: spreisse' < lat. *gemino* '-are' Tiktin; vö. még Şăineanu: Dicţ., Resmeriţă: Dicţ.

ebéd: 'reggeli' MTsz.

elkéret: 'a leányt a szüleitől kikérni.'

elravalatoz: 'a halottat ravatalra helyezni.'

előkötéllánc: 'a szénát és fát ezzel erősítik a szekérhez.'

emberecskē: 'fiatal ember'; a moldvai csángóknál: *embērēckém* 'férjem' Nyr. III, 2, MTsz.; EtSz. I, 1543.

ennivaló bosztán: 'sütőtök' Gyimes ErdMúz. 1932:349.

epefű: 'gentiana cruciata' Gyimes ErdMúz. 1932:353, vö. Wagner: Nyr. XXVIII, 142.

eplén: 'a szán elülső és hátulsó keresztfája, mely a szántalpakat összetartja' Gyimes ErdMúz. 1932:350; Beszt. szój., Schl. szój., CzF., < szláv oplēnz. EtSz. I, 1588—9, Melich: A honfoglaláskori Magyarország 84, 85, MNy. VI, 446; Horger, NyK. XLI, 130 és Ásbóth NyK. XLI, 389, 390 szerint < *aplēny < oplēnz.

eresztő: 'ezzel forgatják az első hasajót, hogy a vászon feszesen álljon.'

eresztőrúd: 'ezzel engedik a hosszú fonalat a hengerre' Gyimes ErdMúz. 1932:348.

ereszkeggýék le: 'üljön le' vö. *lēereszkeedik* 'leül' Tsz.

es, essen: 'esik, esni' (t. i. az eső) MTsz., vö. Munkácsi: Nyr. XXIX, 204, EtSz. I, 36; eredetére vö. még Bárczi, MSzófSz.

ēs: 'is, és' MTsz., I. EtSz. II, 31—3, Bárczi, MSzófSz.

estēr: 'a juh v. tehén, amely nem fiadzik' Tsz., CzF., MTsz. < r. *sterp* 'unfruchtbar', Tiktin: vö. még Capidan: Dacorom. II, 549—50, N. Drăganu: Dacorom. II, 616, Pușcariu, Dacorom. IV, 1384—5. L. még EtSz.

összevigyít: 'összevegyit', MTsz.

összevigyül: 'összevegyül' vö.

MTsz.

összekap: 'egymást megszereti.'

összebolondul: 'összekuszálódik.'

észpēndz: 'helleborus purpureus' Gyimes ErdMúz. 1932:353, Csíkszépvízen: *észpondz*, Moldvában: *ponz*, ErdMúz. 1930:166 < r. *spānz*, *spānt*, *spānz* 'nieswurzelhelleborus' Tiktin; Resmeriță Dicț.

esztēna: 'juhakol' Gyergyó Nyr. XXXIV, 82, Szabófalva Nyr. XXX. 179, Gyimes ErdMúz. 1932: 349 < r. *stānā* 'schäferrei' Tiktin.

észruna, észruna: 'az esztēna egyik főrése' Sófalvy 32, < r. *strunga* 'melkpferch, mit schmalen ausgängen für die (einzeln) zu melkenden schafe' Tiktin; I. EtSz. II, 89—91.

észtrungár, észtrungár: 'pásztor, aki a juhokat a fejéshez hajtja', más név: *monyátör* < r. *strungar* 'hirt der die schafe in den melkpferch treibt' Tiktin: vö. még EtSz. II, 91, Șăineanu (Dicț.), Resmeriță (Dicț.), Giuglea, Dacorom. II, 330.

édesanya: 'mutter.'

édesapa: 'vater.'

évegecskē: 'kis üveg.'

évekharang: 'üvegharang.'

éjfélicsillag:

étős: 'mérges.'

facsaró: 'rongy, amelybe a friss sajtot teszik, hogy a leve kifolyjék' Gyimes ErdMúz. 1932:350.

fakereg: 'fakéreg.'

jaszűjka: 'paszuly.'

játalan: 'rózsaféle virág' Gyimes ErdMúz. 1932:349.

Fecskē: 'lónév.'

fējkendő v. ruha:

fēlfērēst: 'megmossa a halottat.' *fēlkelletet:* pl. Jó reggelt. Hát fēlkelletett-ē?

fēlmatollál: 'felmotollál' Gyimesen *fēlmatolál*.

felső-párna: 'a szekér tengelyére

felül erősített laposfa, amelyen a *fürgenytyű* van.⁴

fentő: 'küllő' MTsz., CzF., NySz., OklSz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 322, Csík m. Nyr. XXXIX, 237, Moldva ErdMúz. 1930:170, Gyimes ErdMúz. 1932:350.

fetekő: 'fekete' MTsz., NySz.

fékítő v. *főkötő*: MTsz., OklSz.

fénkő: 'fenkő' MTsz.

férekfarkú-búrján: 'cickafark, achillea millefolium' CzF., MTsz.: a NySz. szerint, achillea pamonica⁴, 'a. collina' vö. MoeszG., MNy. IV, 31; a *féreg*, 'egér' szó (CzF., MTsz., NySz., OklSz., Csíkszentmihály Nyr. XXX, 494, Gyimesbükk Nyr. XXX, 544, Sepsiszentgyörgy MNy. XI, 333, Moldva Nyr. XXX, 173: flierég, Gyimesen: férek farku-fű v. egérfarku-fű) eredetére vonatk. vö. Asbóth: NyK. XXXIII, 232—3, XXIV, 61. Sauvageot Au.: MNy. XXI, 255; vö. r. *coada șorecelui* 'schafgarbe achillea millefolium' Tiktin, Resmerița, Șăineanu.

féresít: 'elforgat' CzF.

fész: 'fékítő' v. *főkötő*, amelyet az öreg asszonyok a fejkendő alatt viselnek.⁴ < r. *fes*, 'der rote fes, wird von verheirateten bäuerinnen getragen' < tör. *fes* Tiktin: vö. még Șăineanu és Desmerița: Dict.

firhang: 'függöny' CzF., MTsz., NySz., Apáca Brassó m. Nyr. XXXIV, 49, Gyimes < ném. *Vorhang* l. CzF., Melich: Nyr. XXIV, 208.

Flórika: 'tehénnev' < *Florica*, 'weiblicher vorname. wird auch einem am palmsonntag geborenen weiblichen kalb gegeben', vö. *floare* Tiktin, vö. még Pușcariu: Dacorom. VI, 526.

fok: 'a kasza pengéjének tompa széle', 'monk'-nak is hívják.⁴

förgő: 'a csaflinta egyik része, amely mindenfelé forgatható.⁴

főrasztólapi: 'a vágásra leszik, hogy hamar összeforadjék.⁴

főfájás:

fundētör: 'a szekeret elül és hátul lezáró deszka' < r. *fund* 'grund, boden, hintergrund' Tiktin.

Furku: 'kutyanév.⁴

fűrű: 'három csillagból áll' Hant-háza Csongrád m. Nyr. XXX, 199, Nagy Lóz Nyr. XXX, 199, 'r. *sfredel* ('fuhrmann, sternbild' Tiktin.) szó átfordítása; vö. *fűro-csütiag* Heves m. MTsz.

fürgenytyű: 'a szekérnek az a mozgó része, melynek két végébe egy-egy *rókanca* v. *cépus* van erősítve.' MTsz.

füstlik: 'a ház tetején levő lyuk, amelyen keresztül a füst a szabadba megy.' Gyimes ErdMúz. 1932:348.

fűtő: 'fűtő a konyhában' MTsz., Hertelendfalva Nyr. XXVIII, 523, Kovászna-Vajnafalva Nyr. XXXVI, 191; *szóba*-nak is hívják.

frank: 'leu' (pénzegység).

gacca: 'a kender gazza.' MTsz.

gagya: 'gatyá' MTsz., CzF.

galuska: 'káposzta-, podbál, ár-déj- v. céklából készült húsos töltelek'; eredetére vö. Bárczi: MSzófSz.

ganár v. *ganci*: 'gúnár'; 'ganci' CzF., MTsz., ErdMúz. 1932:349; 'ganár' CzF., MTsz., Csíkszentdomos Nyr. XXII, 272, Halmagy NyK. XXI, 378, Szabófalván Nyr. XXXV:1, 242 *ginár*: Melich Nyr. XXIV, 249 szerint < szep. szász. *goner*, 'iroá-i ganner'; vö. Halász L.: Nyr. XVII, 303, Simonyi: Nyr. XL, 398.

gára: 'állomás' < r. *gară* 'állomás'

gárnica: 'vizes kancsó' < r. *gar-nița* 'wasserkanne, vö. lengyel *garniec* 'topf' Tiktin: Capidan szerint (Dacorom. IV, 1261) < *grana* + *icin*.

gerebeny: 'gereben' Gyimes ErdMúz. 1932:348, CzF., NySz., OklSz.

gěrëndéj: 'hosszú, görbe fa,

amelyre az ekefej van erősítve.

gërëzd: 'a gerendák végén lévő bevágás, hogy összeilleszthessék' CzF., MTsz., NySz., OklSz.

gödör: 'sír'.

gödrös: 'sírásó'.

göje: 'nőstény disznó' Gyimes ErdMúz. 1932:349; MTsz.

grátéj: 'vékony fenyőfa-gerendákból készült mozgatható rács' < moldv. r. *gratie* 'gitter' < lat. *crates* Tiktin; vö. még Resmeriță, Dicț.; Șăineanu szerint (Dicț.) < lat. *gratis*.

gúnya: 'fehérenemű' CzF., MTsz., NySz.; eredetére vonatk. vö. R. I.: Nyr. XXXIX, 48, Miklosich, Nyr. XI, 169. Bárczi sz. (i. m.) valószínűleg a szlov., szb. *gunja* 'bunda, pokróc' átvétele.

gúnyafelakasztó: 'ruhafogas'.

guzsāj: 'rokká' CzF., MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932

gyalog-faszűjka: 'föl nem futó bab' vö. MTsz.

gyërgyina: 'georgina' MTsz. < lat. *georgina* l. Fludorovits, MNy. XXVI, 280, Horger, MNy. XX, 172, XXV, 253, Melich, NyK. XXXIII, 186, 188, 189; Rubinya (Nyr. XXX, 180) szerint < rom. *gheorgină*.

gyükër: 'gyökér' MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 189, Gyimes ErdMúz. 1932:353.

gyünygy: 'gyöngy' MTsz., Zetelaka, Bögöz Nyr. XXX, 444, Csíkszentdomokos Nyr. XXXII, 273, Gyimes ErdMúz. 1932:347.

gyűtés: 'farakás'.

hadak-úttya: 'tejtű' Moldva ErdMúz. 1930:167, MTsz.

hājnālesillag: CzF., NySz., Mátralajka, Felsőborsod, Orosháza Nyr. XXX, 199, Moldva uo.

hālgat: 'engedelmeskedik' a rom. a *asculta* '(jdm. gehorchen, folgen < lat. *ausculto*') átfordítása.

halottas: 'a gyászkiséret'.

hammas: 'hamvas' CzF., MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 190, Moldova Nyr. XXXVII, 200, Csíkszentdomokos Nyr. XXXII, 275, Nagybácson Nyr. XLV, 71 Gyimes.

harisnya: 'darócposztó-nadrág' CzF., MTsz., NySz., vö. Szarvas: Nyr. XI, 220, XXII, 85.

harukáj: 'harkály'.

hasajó: 'a szövőszék hengere' MTsz. Gyergyó Nyr. XXXIV, 321, Gyimes ErdMúz. 1932:348.

hasznájom belőlle!: 'ételkínálás'; Kovásznán: *használja, ha jól esik!* l. MTsz.

hazaji: 'menyasszony' CzF., MTsz., < *hazai leány* vö. CzF., Kovács M.: Nyr. XLV, 133—4.

hájil!: löindító szó. < rom. *hái!* 'geh! gehen wir! geht!' Tiktin; vö. még Șăineanu: Dicț.; Resmeriță (Dicț.).

hájta: 'nőst. kutya' < moldv. r. *haită* 'hündin' < ? magy. *hajtani* Tiktin; vö. Șăineanu; Resmeriță szerint (Dicț.) < lat. *coitus*.

hálá Istennek.

hásztüzlátni: 'érdeklődni, háztűznézni'.

hējca: 'sárba-féle tánc' Gyimesen: *hējca* és *hějsza* ErdMúz. 1932:332.

hējgët: 'tehenet kerget' *hej-hej!* *heteven*: 'fiastyúk'; így is mondják: *klóska a csürkéivel*.

hézám: 'hozzám' MTsz.

henēm: 'hanem' CzF., MTsz., NySz.

hí: 'az istálló emeleti része', *odór-nak is hívják* CzF., MTsz.

him: 'hímezés'.

himwārni: 'hímezni' CzF., NySz., OklSz., Gyimes ErdMúz. 1932:347 < *hímet varrni* l. CzF., NySz., Nyr. XXXI, 157.

híz, híz!: az ökröket így terelik balra. Moldva ErdMúz. 1930:170.

hízből jár: 'a jobbra fogott ökör'.

hobot: 'fátyol' < rom. *hobot* 'brautschleier', vö. egyh. szláv *hototŭ* 'schwanz', orosz, szerb 'rüssel', cseh 'zipfel' Tiktin; Resmeriță szerint (Dicț.) < lat. *habitus*; vö. még Pușcariu: Dacorom. III, 831.

hölmi: 'menyasszonyi kelengye', így is: *zesztré*.

hó! a lovat ezzel a szóval állítják meg.

hóra: 'tánc' *kezes*-nek is hívják, mivel a táncosok egymás kezét megfogják.

hörpent: NySz. 'hangutánzó tőből I. Bárczi: i. m.

húrrét: a csöllökereken levő be-
vágás.

hurítás: 'köhögés' NySz., MTsz. *húzószíj*: 'a késefára húzzák rá' Gyímes ErdMúz. 1932:348.

ige: 'három szál fonál' CzF., MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 83. Gyímes ErdMúz. 1932:348.

ikresfa: 'a szekér hátulsó tengelyén levő villaszerű ágas', *dse-mēnēr*-nek is hívják.

immág: 'immár' MTsz.

imátkőzjatok: 'imátkozzatok'.

író: 'ebből verik a vaját', *zsenuit*-nak is hívják.

Jancsika szekere: 'göncöl szekér'.

Jámbőr: 'ökörnév'.

járomājfa: Gyergyó Nyr. XXXIV, 322, Moldva ErdMúz. 1930:170, Gyímes ErdMúz. 1932:350.

járomējfa: Gyímes no.

járompáca: Gyergyó no., Moldva uo., Gyímes uo.

járomszög: 'ezt a járomfejfán, kétusán és szekérrúdon lévő lyukon dugják át'.

jóccokát: 'jó éjtszakát!' < *jóicca-kát* I. Csűry, MNy. XXV, 167, Horger, MNy. XXV, 254, 344.

johōrfa: 'juharfa' OklSz.

jövőleg: 'amint jöttek'.

johó: 'juh'.

kabola v. *kanca* MTsz.

kam: 'kan' CzF., MTsz.

kanló: 'kampó, horog' CzF., MTsz.

kaptáros küpü v. *faküpü* 'ebben tartják a méheket'.

karinca: 'kettős (elül-hátul lógó) kötény' CzF. MTsz. < rom. *catrință* 'schurz der bäuerinnen'.

karoságy: lábánál és fejénél magasra felrakva állanak a színes *cšērgék*, fehér és színes *szőszlepedők*, *lēcsēr*-ek és *párnák*.

karika: a csafilinta egyik része.

karós-faszűjka.

kaszakócs: 'ezzel erősítik meg a sorófogakat'.

kaszakarika: a kaszán levő szorítókarika. Gyímes ErdMúz. 1932:351.

kaszanyél: 'a kasza nyele'.

katicavirág:

kákó: 'kicsi pálca, a végén cső van' (MNy. XI, 406, XXII, 255), a fonalat ezzel matollálják fel a *matollá*-ra.

kecske: 'magaslábú padalakú szék' Gyímes ErdMúz. 1932:346, MTsz.

kecskegomba: 'rókagomba'.

kenyērgomba: vö. moldv. r. *pâiniță* 'art pilz' Tiktin; *pâinea pădurii* Resmeriță: MTsz.

kendervászon:

kereg, *kerek*: 'kéreg'.

kērges: 'kērges' pl. a *kērgitől mekháncsák*.

kerekfēj: 'kerékagy' Moldva ErdMúz. 1930:170, Gyímes ErdMúz. 1932:350; vö. még MTsz.

kerekfāl: 'keréktalp' Gyímesen: *fal* uo.; MTsz.

kereksina: 'vasráf' Moldva uo. < rom. *șina* 'radschiene' Tiktin.

kereszcsillag: Nagy Lóz, Sopron m. Nyr. XXX, 198; vö. rom. *crucea* 'sternbild am südlichen Himmel' Tiktin.

kereszt: 'felhérc' Moldva ErdMúz. 1930:170.

keresztapa 'násznagy' Moldva ErdMúz. 1930:157.

keresztiesen: 'a karok keresztalakot képeznek'; a borral telt poharat a völegény a menyasszony anyjának, a menyasszony pedig apjának *keresztiesen* adja át.

keresztkoma: 'keresztapa'.

keresztfijam, keresztleányom: így szólítja a násznagy a völegényt és a menyasszonyt.

keresztorszok: 'a szán állait elül az orron összekötő rúd' CsF., MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932:350 < rom. *orșic* ~ *orcic* 'ortscheit', vö. lengy. *orczyk* Tiktin; vö. még Șăineanu: Dicț., Szinnyei: Nyr. XXIII, 483.

keresztcsén: 'az oszlováta része, amely a hátulsó hasajó és a nyist között van' MTsz.

kétusa: 'a szekérrúd v. ekerúd elülső végén lévő kis hajlított rúdacska' < moldv. r. *cătușă* 'auf dem vorderen ende der deichsel des bauernwagens befestigtes, nach rückwärts gerichtetes holz, unter welches das joch gesteckt wird' < lat. *catta* 'katze' Tiktin; Resmeriță szerint (Dicț.) < lat. *cateja*.

kez: 'kéz'.

kezes v. *hóra:* 'lánc' l. *hóra*.

kégyó: 'kősvő' MTsz. Eredetére vö. Bárczi: i. m.

késefa: 'a felhércfán függő hámfá' CzF., NySz., OklSz., MTsz.

kiárt: 'éppen' < rom. *chiar*.

kicsikés: 'a gerendély középső részén van s a földet függőlegesen hasítja'.

kicsi kanta: 'a kaszanyél felső végén levő kis fogantyú. MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932:351.

kicsiding: 'kis ing, amelyet a férfiak viselnek' *kicsid* MTsz.

kicsi-közsók: 'rövid felsőkabát'; *közsöcske*-nek is hívják.

kifüt, kifüttik: 'jól megmelegít'.

kifül: 'jól megmelegedik'.

kilikájsza: 'kilyuggatja'.

kisújköl.

kiszabadít: az asszony kb. negyven nap múlva a szülés után gyermekével együtt a templomba megy, ahol a pap imádsággal *kiszabadicsa*; ezt *kiszabadulás*-nak hívják.

kijed v. *kijed:* 'maga' MTsz.

kivirjad, kivirnyad: 'kivirrad' MTsz.

kivonagol: 'a pozdorjásan kitört kendert simábbra vonja'. Székelyföldön *kivonogat* Nyr. XI, 573.

kimenőleg: 'amint kifelé-, kimegy'.

kjunga: 'gyapjúból szőtt heveder' < rom. *chîngă* 'sattelgurt'.

klopocél-virág: 'harangvirág' < rom. *clopoțel* 'glockenblume, campanule' Tiktin.

klóska: 'kotló' < rom. *cloșcă* < orosz *kluška* Șăineanu.

klóska a csürkéivél v. *hetevén:* 'fiastyúk' < rom. *cloșca cu puț* 'die plejaden' Tiktin.

kokózza: 'áfonya' CzF., MTsz., Gyergyó Nyr. XXXIV, 261, Gyimes ErdMúz. 1932:349. CzF. szerint az alapszó a tojást jelentő *koko* v. *kukó*. Gondolni lehetne talán a rom. *coacăză* ~ *cocăză* 'johannisbeere (vö. még *cocăzar* 'preisselbeerstrauch) Tiktin szóra, amelyből a magyarban X *kokoza*, ebből pedig a gyakran használt átvételése alakok analógiájára *kokozza* lett.

kolcun: 'harisnya' < moldv. r. *colțun* 'strumpf', vö. lat. *calceonis* Tiktin.

kolozsma: 'két szál gyertya, amelyre egy-két méter golyos van kötve, ezt a keresztyszülők viszik a

keresztelésre'. MTsz., ErdMúz. 1932:345—6.

kolopács: 'kalapács'.

koma, komaasszony: 'keresztapa, keresztanya'.

komárnyék: 'juhfejő hely az eszténában' MTsz. < moldv. r. *comarnic* 'käsehürde, milchkammer der sennerei u. aufenthaltstort der sennerei'.

konducál: 'vezet' < r. a *conduce* 'vezetn'.

kopórsótétel: 'a halottat a második napon este koporsóba teszik' Gyimes ErdMúz. 1932:347.

korcsova: 'az epléneken a szán hosszában átfektetett rúdak'.

kórlát: 'üsttartó fa, amelyre az üstöt a tűz fölé akasztják' CzF., MTsz.

kórmán, kórmány: 'az eke része, amely a felhasított földet elveti' MTsz.

koszók (v. *perémes-bunda*) CzF., NySz., MTsz., Mo'dva ErdMúz. Új f. I, 168. < rom. *cojoc* 'bauernpelz aus schaf-od. lammfell' vö. egyh. szl. *kožoku* Tiktin, Şăineanu; Resmeriţă, Dicţ. Dacorom. I, 294.

kozsocsel: 'rövid felsőkabát' < rom. *cojocel* a *cojoc* diminutiv alakja.

kőméz: erdőben, különösen sziklás helyen termő növény, teát készítenek belőle köhögés ellen.

krinta: 'faedény, amelybe a friss sajtot teszik, hogy a leve kifolyjék' MTsz., MNY. XI, 397, Gyimes ErdMúz. 1932:350 < rom. *crintă* 'holzgefäss mit ausflussöffnung, in das der frische käse in ein tuch geschlagen, getan wird, damit der käsenmilch abfliesse'.

krúd: 'gyenge' pl. a gyermek < rom. *crud* 'roh, unreif, unentwickelt' < lat. *crudus* Tiktin.

kudál: 'a fehér farkú ökör neve' < moldv. r. *cudalb* 'von rindern

u. büffeln: weisschwänzig' < lat. *cauda* + *albus* Tiktin; Resmeriţă szerint (i. m.) < *coadă* + *alb*.

kucsma: 'prémsapka' NySz.

kukukvirág: 'erythronium' MTsz.

kukuta: 'bürok' MTsz. < rom. *cucută* 'schiefling' < v. lat. **cucuta* Tiktin. Resmeriţă szerint (i. m.) < lat. *cicuta*; vö. még Capidan, Dacorom. II, 474.

kumétria: 'keresztelési lakoma' vö. MNY. V, 333. < moldv. rom. *cumetrie* 'gevatterschaft, taufschmaus' vö. egyh.-szl. *kūmotrū* Tiktin; Puşcariu Dacorom. III, 395 szerint < *commater*.

kuptór: 'az udvaron levő sütőkemence' < r. *cuptor* 'backofen'.

kutija: 'bádogból készült fénkőtartó' < r. *cutie* 'kleiner kasten, schachtel, büchse, dose'.

kúrtit: 'rövidít' alapszava: *kúrta* OklSz., NySz.

külü: 'kolomp' MTsz., Moldva Nyr. XXXVII, 311, 313, Gyimes ErdMúz. 1932:350.

lapát: 'ásó'.

lapocka: 'lapát alakú, nyéllal ellátott eszköz, amellyel az üstben a savót kavargják' Gyimes ErdMúz. 1932:350.

laskaleves: 'húsleves'.

láb: 'négy lábon áll az osztováta áll-a'.

lábittó: 'a szövőszék taposója' CzF., MTsz.

lábbitófőj: 'a szövőszék taposójának a feje'.

láica: 'pad amelynek ládája is van' < moldv. r. *laiţă* 'bank' < egyh.-szláv *lavica* Tiktin.

lájbi: 'mellény' MTsz.

látq: < 'láda' OklSz. < kfn. úfn. *lade* 'ua' l. Bárczi: i. m.

lējányka: 'fiatal leány' *cefré*-nek is hívják. MTsz.

lējánylánc: 'mulatság, amelyet a

menyasszony házában barátnői rendeznek.

lesikit: 'lesimít' MTsz. Gyimes ErdMúz. 1932:348.

lécsér: 'bordával szőtt keskeny fáliszőnyeg' < moldv. r. *lăicer* 'bankteppich, langer, schmaler wollteppich' Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < r. *lăvicer*.

léhel: 'fésűforma eszközvasfogakkal.' CzF., MTsz.

léstyán: 'levisticum officinale.' Gyimes ErdMúz. 1932:353, Tatranagon: *léscsián* (Nyr. XXXVII, 377) CzF., MTsz., NySz. < r. *leuștean* 'liebstockel, levisticum'.

létra: 'lajtorja.' MTsz., Oklsz. Eredetire vö. Bárczi: i. m.

levégződik: pl. *levégződött* a fonal tkerése.

ligyán: 'tál' < r. *lighian* 'waschbecken-schüssel' vö. tör. *legen* Tiktin; Șăineanu szerint (i. m.) vö. alb. *liaghen*; Resmeriță szerint (i. m. < lat. *lebes* ~ *lebesn*.

lik, *likaszt*: 'lyuk, lyukaszt.' CzF., MTsz.

Lunáj: 'tehénnév.'

lűtő: 'lejtő.'

magad: 'te.'

magyaros: 'csárdás.' Gyimes ErdMúz. 1932:332.

marokvas: 'a tengelyt óvja a kopástól.' CzF., MTsz., NySz., Oklsz. Moldova ErdMúz. 1930:170, Gyimes ErdMúz. 1932:350.

matolla: 'motolla' erre az eszközre motollálják föl a fonalat. CzF., NySz. MTsz., Gyimesen: *matolla*, *matóla* ErdMúz. 1932:348. Nyr. XXXIX, 291, NyK. XLI, 122, MNy. XXIII, 499 szerint szláv *motovilo* > *matovlá* > *matóla* > *motóla* ~ > *motolla*; vö. még Németh Gy., Nyr. XLI, 400, Melich MNy. VI, 400; Mariánovics, Nyr. XLIV, 101.

máji: 'mai' MTsz., CzF.

májsztër: 'mesterember.'

málé: 'kukoricaliszt, kukorica.' MTsz., CzF.

mámá: így szólítja a gyermek az anyját vö. r. *mamá*.

mánabűzű vagy *rezeta*.

mátkásodni: 'a leány és a legény a papnál jelentkezik házasságra.' CzF., MTsz., NySz.

meddűjohó: 'juh, amely nem fiadzik' vö. *meddű* 'infecundus.' CzF., MTsz., NySz., Oklsz.

megbőlhász: 'a ház oldalát meglecezni' vö. *bőlhaszeg*, 'ékalakú faszeg' MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932:348; így is mondják: *meksusáváz*.

megbögi magát: pl. a johó.

meggerebél: 'gerebennel megfésül' vö. MTsz.

megganáloz: 'a lúd párosodik.'

megigiz: 'megigéz' MTsz.; az *ige* fn. származéka; eredeti jel. 'összeszid', 'varázsigevel megbúvól'.

megójt: pl. a tejet: NySz.

megönt: megkeresztel.

megűzódik: 'párosodik' CzF., MTsz.

megver: pl. a kaszát az ülön.

mejjin: 'a mellén' MTsz., CzF., NySz.

mejjesbunda: 'juhbőrből készült bundás mellény'.

mejjék: 'a meglehelezett kender legszálasabb része' CzF., MTsz.

mekfórójzák: 'leforráz, forró vízzel leönt'.

mekhánt pl. a *kérgitől mekháncsák* a tormát.

meksüketül: MTsz., az alapszó eredete ismeretlen vö. Bárczi: i. m.

mektisztél: 'megkínál, megvendégel', a rom. *a cinsti* ('jden mit wein etc. bewirten, traktieren, beschenken < egyh. szláv *čistiti* Tiktin) szó átfordítása; Gyimes ErdMúz. 1932:333.

mektisztelődnék: 'megkínáltatik, megvendégeltetik'.

mekszapúl: a lúggal leöntött fo-

nalat vízben ide s tova mozgatni, hogy a lúgtól megtisztuljon'.

meksusáváz: 'meglécező' < rom. *șușă* ~ *sușă*, țandără de brad lungă ce se bate pe pereții bordeiului înainte de a se lipi. Șăineanu: Dict.; Resmeriță, (i. m.) szerint < lat. *scisa* 'despicatā'

menőleg: 'menet közben, amint megy'.

Mērdárius: Medárd.

mētusa: 'nagynéné' < rom. *mătușă* 'tante' vö. egyh.-szláv *mati* 'mutter' Tiktin; Șăineanu (i. m.), Giuglea (Dacorom. III, 569) Pușcariu (Dacorom. VI, 326) szerint < lat. *amita* + *ușă* képző; Resmeriță szerint (i. m.) < lat. *mater* és a kicsinyítő képző: *matuca*, *matuica*; vö. még Drăganu: Dacorom. V, 895.

méló: 'ménló'.

minumba: 'percben, pillanatban, pl. 'abba a minumba mekhāl'.

minutra: 'percre', pl. 'öt minutra' < rom. *minută* 'perc'.

Miska: 'ökörnév', Gyimes ErdMúz. 1932:349.

mokán: 'nagy gazda' < rom. *mo-can* 'păstor de munți' < dákö-gör. *muchon* Resmeriță; vö. még Tiktin; Șăineanu, Capidan: Dacorom. IV, 194, Giuglea: Dacorom. V, 544; vö. MTsz.

monk: 'a kasza pengéjének tompa fele', így is: *foka*.

monyátor: l. *észtrungár*; MTsz., Nyr. XXXVII, 92, Gyimes ErdMúz. 1932:349 < rom. *mânător* 'hirt, der die schafe in den melkpfersch treibt' < a *mâna* Tiktin; Szinnyei Nyr. XXIII, 438 szerint < lat. *minator*; vö. Ginglea, Dacorom. II, 333.

morok v. *murok:* 'sárgarépa'.

mótán v. *bakmacska:* < moldv. r. *motan* 'kater' Tiktin; Resmeriță, Dict.; vö. még L. Spitzer, Dacorom. IV, 662, Bogrea, Dacorom. IV, 859.

Mozok: 'kutyanév'.

mosia: 'birtok' < rom. *moșie* 'erleigentum-besitz, bauerngut'. < *moș* 'grossvater, urgrossvater, ururgrossvater, vö. alb. *moša* 'greis, alter' Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) *moșie* < *moș* (< lat. *avus*) + lat. *eo, ire* 'merge'; vö. még Capidan, Dacorom. III, 232, II, 541.

muskáta: MTsz. vö. rom. *mușcată*.

Muszka: kutyanév Gyimes ErdMúz. 1932:349.

mulerka: 'csavar' vö. rom. *multercă* 'schraubenmutter' Tiktin.

mü: 'mi'.

nagyapó v. *nagytatá:* így szólítja meg a gyermek a nagyapját.

nátykanta: a kaszanyél középső részén levő fogantyú' MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932:351.

nagging: 'hosszú ing'.

nagymamá v. *nannyó:* így szólítja a gyermek a nagyanyját.

nagyon van: 'más állapotban van'.

nagytatá: valószínűleg a rom. *tată* hatása.

nannyó: 'nagyanya' MTsz.

nalbavirág: 'mályva' Moldva ErdMúz. 1930:169 < rom. *nalbă* 'malve'.

nándros: 'fiú' < moldv. r. *nand-răș, nandraš* 'grosser junge, kerl' Tiktin.

nátin: 'gyenge ló', 'esetlen, ügyetlen' < r. *nätäng* 'blöd, dumm, einfältig, ungeschickt, linkisch, unbeholfen' Tiktin.

nyelápkául (*bórjuddzott*): 'így mondják, ha a tinó már két éves korában borjúzik' < moldv. r. a *játat din neleabcă* vö. *neleapcă* 'kuh, die vor dem dritten lebensjahre trüchtig wird' < orosz *malëpka* 'angeklebtes' Tiktin.

néni, nénike: így szólítják a nagynénét; így is: *mētusa*.

nyist: ,nyüst¹ MTsz., Horger. MNy. 76, 80, 81. Bárczi: i. m. Tévesen: TMNy. 102, Balassa, NyK. XXIV, 393 (< **nyű-st*).

nyomás: ,kaszáló¹, ,legelő¹ MTsz. *nyomba*: ,azonnal¹.

nyoszó: ,koszorúseány¹ Gyimes ErdMúz. 1932:340.

nyöstény (v. *nöstény*): CzF.

nyújtó: ,rúd, amely a szekér első és hátulsó tengelyét köti össze¹ MTsz., Gyimesen: *nyőjtó* v. *szekērnyőjtó* ErdMúz. 1932:350.

nyúlás: ,egy osztováta hossznyi vászon neve¹ Gyimes ErdMúz. 1932:348.

oblon: ,az istálló oldalába vágott s a jászó-j-hoz nyíló deszkából készült ablak, < r. *oblon* ,falltūr¹ Tiktin; ,fereastră la un grajd, astupat cu o scândură pe care se dă hrana vitelor¹ vö. rut *oblon* Șăineanu: Resmeriță szerint (i. m.) < lat. *ob-plana*.

odáj vagy *tiszta ház*: ,a legnagyobb szoba neve¹ < r. *odae* ,zimmer, stube, vö. tör. *oda* Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < perzsa *choda* ,casá¹.

odör: ,az istálló emeleti része, ahol a szénát tartják¹ CzF., NySz., MTsz., OklSz.

oistya ,szekérrúd¹ Moldva ErdMúz. 1930:170 < r. *oiște* ,deichsel für pferdegespann, vö. szerb újszl. *oje*, szerb *ojište* ,zugstange des pfluges¹ Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < dákó-gör. *oistos*.

órca: ,arca¹ MTsz., CzF., Gyimes; vö. EtSz. I, 126—8, Mészöly: Nyr. XLVII, 124, Fokos: Nyr. LXII, 43, Bárczi: i. m. (*orr* + *szá*).

órsó: SchlSzj; valamely török nyelvből a honfoglalás előtt l. Bárczi: i. m.

órdáddzik: ,a savóból orda kezd lenni¹.

osztág: aztán, azután MTsz., vö. EtSz. I, 198.

osztováta: ,szövőszék¹ CzF.

ótó: ,oltó, amellyel a tejet alvasztják¹ MTsz.

ő: ,arasznyi széles, gyapjából szőtt, tarka öv, amelyet az asszonyok a karinca alá a derékra csavar¹ MTsz. Gyimes ErdMúz. 1932:347.

ökeme a harmadik személy megnevezésére használják.

örőjze, *öröz*: ,örizze¹ öriz¹ MTsz. *összemőrszól*.

padláda (v. *kanapé* ~ *kánapé*): ,gúnyá-t tartanak benne, ülőhelyül is szolgál¹ MTsz.

Pajusos-patak: < r. *păiuș*, pfriem-gras stipa capillata¹ < *paiu* ,halm¹ Tiktin; vö. *părăul Păiuga*.

pakura: ,kerékkenőcs¹ MTsz. < r. *pacură* ,wagenschmiere¹ < lat. *picula*, vö. *pix* ,pech¹ Tiktin; vö. még Șăineanu (i. m.) Resmeriță (i. m.), Capidan, Dacorom. III, 222, Papahagi: Dacorom. IV, 1512.

palack: ,kulacs¹ NySz., MTsz.

palló: mielőtt a halottat vivő szekér elindul, egy vízzel telt cserépfazekat tesznek alája, amelyen sült pereg van; ezeket egy darab vászonnal leterítik: ezt nevezik *pallónak*; Oneștiben csak vásznat tesznek a szekér alá l. Domokos 105.

papsajt: kelésre teszik.

pántika, *pántlika*: ,szalag¹ MTsz.

párna (alsó, felső): ,a szekér része, amely a tengelyre van erősítve¹ MTsz.

pázsintszekfű: ,kicsi növesű szekfű¹.

pędurec: ,savanyú alma¹ < rom. *pădureț* ,holzapfel¹ Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < *măr-pădureț*.

Pędurăan: ,tehénév¹ < rom. *pădurean* ,waldbewohner¹ Tiktin.

penděj: ,csipőig érő ing a nők-nél¹. Gyimes ErdMúz. 1932:347.

pēpusa: 'sajtból préselt éremalakú dombormű' < rom. *păpușă* 'puppe' Tiktin, Șăineanu szerint (i. m.) vulg. lat. **papa* = *pupa*.

pēpusa: 'rövid fonál, amelyből faliszőnyeget készítenek' < rom. *pașușă* 'bindfaden' Tiktin; Pușcariu (Dacorom. I, 414, VI, 326) szerint < lat. *pappus*; vö. még Cipidan, Dacorom. III, 224.

perémes-bunda:

petērzsejēm: 'petrezselyem' MTsz., NySz.

petyála: 'aranyfüst' a menyasszony fátyolát díszíti; a vőlegény kalapján belőle készült virág van < mold. r. *peteala* 'gold-silberfäden' vö. újj. *petali* 'blattgold', egyh.-szl. *petala* 'lamina' Tiktin.

pērzsēlōdik: 'párosodik a kecske'.

pécs: 'igazolvány' < r. *peciu* 'frau-erlaubnisschein des oberpriesters' Tiktin.

pillangóvirág:

pindzsikáltat: 'talpaltat'; < moldv. r. *pingică* 'halbsohle' Tiktin, *a bate pingele* 'talpalni' l. Șăineanu (i. m.).

pitán: 'kukorica- és búzaliszt keverékből készült kenyér.' Moldva, ErdMúz. Új f. I, 162 < moldv. r. *pitan* 'grosses, schweres bauernbrot' vö. holg., serb. magy. *pita*, egyh.-szl. *pitati* 'nähren' Tiktin.

pityóka: 'burgonya.' CzF., MTsz.

plakoma: 'paplan' < r. *plapoma* 'steppdecke' Tiktin.

plátya: 'húslevesben főtt rizs és rajta hús' < moldv. r. *plachie* 'art bäuerliches gericht, aus hirse od. auch reis mit darin gedünstetem fleisch, ähnlich dem pilaf der städter, doch weicher gekocht' Tiktin; Resmeriță, Dict.

Plēvān: 'ökörnév: a világosabb szőrű ökröt szokták így nevezni: Moldva ErdMúz. 1930:169. < r. *plāvan* 'von rindern: weissgrau' Tiktin; Resmeriță. Dict.

póc: 'az eszténában a sajtokat rajta tartják.' NySz., OklSz.

podbál, *podbállapi*: 'martilapu' MTsz., < moldv. r. *podbeal* ~ *podbal* 'hufblattich tussilago farfara' Tiktin.

pojána: 'tisztás az erdőben' < r. *poiană* 'waldwiese'.

pokól-búrján: 'levét a dagadt foghúsra teszik.'

pomosztin: 'fenékdieszka' < moldv. r. *pomostină* 'bretterbelag-boden des bauernwagens' egyh.-szl. *pomestiti* 'mit brettern belegen' Tiktin; vö. orosz. *pomostā* 'scândură' l. Șăineanu.

ponkostór: 'az osztovátá egyik része; pálcakú fa' CzF., MTsz.

Pór: 'a szürkeszörű ökör neve.' Moldva ErdMúz. Új f. I, 169.

prázs: 'póréhgyma' < moldv. r. *praj* 'porree, allium porrum' < egyh.-szl. *prazū* 'Tiktin', vö. még Cipidan; Dacorom. II, 477.

prēzsina, *prēzsínás*: 1 *prēzsina* = 6.72 méter < r. *prājina* 'lange stange, mit der feld gemessen wird: rute, als feldmass = 3 klafter = 6.69 meter' Tiktin.

primēria: 'községháza' < r. *primărie* 'községháza, városháza'.

privéggy: 'virrasztás a halottas háznál.' Gyimesen több változata él: *privōgy*, *prūvégy* l. ErdMúz. 1932:347. < r. *priveghiu* 'totenwache' Tiktin.

pulizska: Gyimesen *pulicka* és *málé* < újszl. *polizska* 'staubmehl' l. Miklosich, Nyr. XI, 414, Gombocz, MNy. I, 257.

putina: 'faedény' < r. *putină* 'hohes, von unten nach oben sich verjüngendes holzgefäß von kreisförmigen durchschnitt. aus durch reifen zusammengehaltenen brettern, dient zum halten von wasser etc. bottich, stande.'

radina: 'gyermekágyas asszony-

nak vitt étel, ital, keresztelési aján-dék, keresztelési lakoma.' MTsz.
A *kicsi radiná*-n csak a *komaasz-szony* vesz részt, a *nagy radiná*-ra a *koma* s a jó barátok is elmennek.
CzF., MTsz., Gyergyó Nyr. XXVII, 47, XXXIV, 82. Gyimesbükk Nyr. XXX, 544, Hétfalu Nyr. XXXI, 50, Gyimesfelsőlók és Gyimesközéplók ErdMúz. 1932:346. < r. *rodină* vö. *A se duce, a merge în rădină*, 'die wöchnerin besuchen u. sie dabei beschenken, geschieht zwischen geburt und Taufe des Kindes. Die geschenke heißen danach eben-falls. *rodine* Tiktin.

rājméz: 'lépes méz.'

rakószán: 'szán, amelynek két eplénje van.'

rece: 'csipke.' CzF., MTsz., NySz.

Rēdván: 'kutyanév' vö. r. *rādván* 'staatskutsche, karosse' < orosz. *rydvanŭ*, lengy. *rydwan* Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < ném. *reit-wagen*.

rējásoról: 'ráaggat'.

részfugbúrján: 'scrophularia no-dosa.' Gyimes, ErdMúz. 1932:353 < r. *rāsfulg*, *rāsfulg* 'euterentzündung der schafe, krümling condrilla juncea, einbeere paris quadrifolia' vö. maced. *sfulg* 'blitz' Tiktin; Resmeriță szerint (i. m.) < *rās* (praefix) + *fulg(er)*.

rezeta: 'rezeda.' Bogdánfalva Nyr. XXIX, 320.

ribanc (*ribandzba*) v. *ronygy* (*ronygyába*) CzF., MTsz., NySz.

Rigó: 'lónév.' Gyimes, ErdMúz. 1932:349.

rikót (*rikócscsa*): 'kiált (kiáltja).'

rókanca (vagy *cēpus*): 'a szekér oldalát tartó rúd.' MTsz.

róvalt: 'vastag pálca, amely be van róva.'

rúdlepedő: 'kivarrott diszes ken-dő, amely a falon levő fenyőrudon van.'

rúdravaló: 'csipkeszegélyű lepedő, amely a szoba falának mentén levő rúdon függ'; a MTsz.-ban más je-lentéssel a Székelyföldről.

ruha v. *fějkendő*: MSz., CzF., OksSz.

rumunica: 'székfűvirág.' Moldva ErdMúz. 1930:166 < r. *romoniță*, *româniță* 'kamille matricaria cha-momilla, vö. lengy. 'rumanec' Tik-tin; vö. meg Șăineanu, Resmeriță, Bogrea, Dacorom. I, 459, Borza, Dacorom. V, 557.

sarkanytyú-virág

savanyó: 'savanyú.' MTsz. Ere-detére vö. Bárczi: i. m.

savanyótőj: 'jól megmelegített aludttejel forralt tejjel leöntenek és összekeverik.'

sántatánc: 'mindenki megtáncol-tatja a menyasszonyt, utána pedig pénzt tesz a tányérba.

servét: 'kendő' < r. *șervet* 'ser-viette' < magy. *szervét* Tiktin.

sikójtás: 'sikoltás' MTsz. Erede-tére vö. Bárczi: i. m.

sindik: 'betegeskedik' CzF., NySz. MTsz., NyK. XXXI, 398, Csík m. Nyr. XXXII, 54, Erdővidéke Nyr. XXXV, 221, Nagybacon Nyr. XLV, 236, Gyimes; vö. Körösi, Nyr. XI, 410.

sindő: 'betegeskedő.'

sopron: 'szín, fészec' < r. *şopron* 'chuppen' < ném. 'schoppen' Tik-tin; Resmeriță (i. m.) szerint < lat. *suprum*.

soróf 'csavar' CzF., NySz., Gyer-gyó Nyr. XXXIV, 265, Gyimes < ném. dial. (baj.) 'schrauf' l. Melich, Nyr. XXIV, 397; vö. még TMNy. 176.

Süddő: 'süldő' CzF., MTsz.

szabadulatlan: 'az asszony, aki szülés után még nem volt gyerme-kével a templomban, hogy a pap *kiszabadiccsa*.

szarufa: 'a tetőzet gerendái' CzF., MTsz., OkISz.

szárú: 'az eke egyik része.'

szádokfavirág: 'hársfavirág', első tagja CzF., MTsz.

szálkavas: 'a tengelyvasnak az a része, amelyen a kerék forog.'

szálláb: 'a szán lába, amelyen az eplén áll.'

szánkó: 'kicsi szán.'

szántóvas v. *ekevas* Gyimes ErdMúz. 1932:351, Moldva ErdMúz. 1930:170.

szekér: 'szekér' MTsz.

szentantálvirág: 'liliom.'

Szent Péter páciája: 'három csilag egymás mellett' MTsz.

szélkoszorú: 'az épület falára fektetett gerenda, amelyen a tetőzet többi gerendái nyugszanak.'

szilvás: 'ha a hús félig fő, aszalt-szilvát dobnak a levébe, s úgy főzik tovább.'

szkārca: 'széles faliszőnyeg', melyet *pēpusā*-ból készítenek és fagerebennel vernék le < rom. *scoarță* 'teppich' bauerlicher erzeugung: dient je nach größe als bodenbelag, wandschmuck, decke für bett, bank, pferd etc.' Tiktin.

szóba: 'tégltából v. vashól készült kályha' Moldva ErdMúz. 1930:168 < rom. *sobă* 'heiz-, zimmer-ofen' < magy. *szoba* Tiktin; vö. még Șăineanu.

szogácska: 'fiatal szolgál.'

szórdisznyó: 'sündisznó' CzF. MTsz.

szősz: 'ami léhelés után a léhelben marad.'

szplina: 'a szekér elülső ágasának hátrafelé nyúlt két karját összekötő fa s a rajta levő vas' < rom. *splină* 'querholz, riegel des gabelholzes am bauernwagen' Tiktin. Șăineanu (i. m.), Resmeriță (i. m.) és Capidân (Dacorom. III, 212) szerint < lat. *splen*; vö. még Puș-

cariu: Wb., 1625, Meyer Lübke: REW, 8164.

szuka: 'nőstény kutya' CzF., MTsz., NySz., Gyimes ErdMúz. 1932:349: első kétes adat 1229: Zuka OkISz.; valamely északi szláv nyelvből, vö. pl. lengyel *suka* 'ua' l. Bárczi MSzófSz.

szukamacska: 'nőstény macska'.

szűve: 'szíve' MTsz.

szűfájásbúrján

szűfájdalom: 'szívбай'.

taliga: 'kétkerékű előrész, amelyhez az ekét erősítik' Gyimes ErdMúz. 1932:351; MTsz.

taxi: 'nagy személyszállító gépkocsi' Gyimesen gumibocsort is jelent ErdMúz. 1932:347.

tábla: 1. 'a kasza lapja', 2. 'pléh' < moldv. r. *tablă* 'blech' < közvetve lat. *tabula* Tiktin.

táncolólag: 'amint táncol, táncolva'.

táring: 'vasgyűrű, amely a párnákat a tengelyhez foglalja' < moldv. r. *tarâncă* 'baierele sau curmeiele dela codârla carului' Șăineanu: Resmeriță szerint: < lat. *torus*, *toruncula*.

tátá: a gyermek így szólítja apját; valószínűleg a rom. *tată* hatása.

tátos: 'táltós' MTsz. credetere vö. Bárczi: MSzófSz.

tehen: 'tehén' MTsz.

tekerés: a fonalat a *maszóra* tekerik.

tekerőlevél: 'fonálgombolyító készülék' MTsz., Gyimes ErdMúz. 1932:345.

tella: 'ház, csűr és a többi épület, ami a gazdasághoz tartozik' < rom. *târlă* 'eingefriedigter od. auch offener raum im freien felde, der schafen u. rindern während der ruhezeit zum aufenthalt dient: hürde' szerb. *trlo* Tiktin. Resme-

riță (i. m.) szerint < lat. *tonulus*; vö. még Dacorom. IV, 1526.

tepsi (v. *tevál*): 'sütőedény fajta' MTsz.

tērmik: 'terem' Halmágy NyK. XXXI, 390, Moldva Nyr. XXX, 114, XLIV, 64, Czófalva MNy. III, 472, MTsz.; eredete ismeretlen l. Bárczi: i. m.

tevál (v. *tepsi*): vö. rom. *tava* 'schmorpfanne' Tiktin.

téföl: 'tejföl' MTsz.

tézsola: az eke rúdja; az a rúd, amellyel télen s nyáron *csúszólag* fát vontatnak s amelynek végén az ún. csafilinta van' CzF., MTsz., NySz., MNy. XII, 18, Kalagor Moldva Nyr. XXXVII, 303, Csík m. Nyr. XXXII, 406. Gyimes ErdMúz. 1932:351.

tiló, *tilöl*: CzF., MTsz., NySz., OklSz. Gyergyó Nyr. XXXIV, 191.

tipár: 'forma' < rom. *tipar* 'presse' vö. egyh.-szl. *tiparū*. Resmeriță szerint (i. m.) < bizant. gör. *typarion*.

tisztaház: 'nagyszoba' Moldva ErdMúz. 1930:168, Gyimes ErdMúz. 1932:348.

tó: 'álló víz'.

tojásrántotta:

tokán: < rom. *tocană* 'ua' l. Bárczi: i. m.

tólvājlapí: 'vágásra teszik'.

toporás: 'ibolya' < moldv. r. *toporaș* 'veilchen' Tiktin.

tór: 'temetés utáni lakoma a halottas háznál'. Eredete még nincs tisztázva l. Bárczi: i. m.

tórmáshús: főtt hús reszelt tormával és cukorporral összekeverve.

toroggyék: 'torokfájás'.

toroggyék-bűrján: 'parnassia palustus' ErdMúz. Újf. III, 353.

tőke: 'a levágott fa törzse'.

törőbúza MTsz.

trándátyír (v. *csipkerózsa*): <

rom. *trandafir* 'rose' < gör. *trian-daphylon* Tiktin.

tulipántos láta: 'virágdísszel kifestett láda'; ebben tarják a pénzt és a *gúnyát*.

Tulok: 'ökörnév'.

túrós esztēna: 'az esztēnának az a része, ahol a sajlokat tartják s amelynek földje *fakeregvél* van befödve, hogy meg ne romoljék a sajt'; vö. rom. *brânzerie* 'káserei, der raum in der sennhütte (stână), wo der käse bereitet u. aufbewahrt wird' Tiktin; rom. *cășarie* 'raum, wo der käse bereitet u. aufbewahrt wird' Tiktin.

tűzelő: 'az esztēnának az a része, ahol a sajtot elkészítik' vö. rom. *fierbătoare* 'káserei, hütte in der der schafkäse bereitet wird' Tiktin; vö. még Giuglea: Dacorom. II, 332.

tűzvas: 'a szövőszék feszítője' Gyimes ErdMúz. 1932:348.

tyédika 'kerékkötő lánc', < rom. *piedică* 'hemm-, sperrkette, beide dienen dazu, das wagenrad am drehen zu verhindern' Tiktin.

ucsu, *ucsu!* 'récehivogató'.

ugatólag: 'ugatva'.

újesztendő:

úrstenes: 'nehéz'.

után: 'mögé' a rom. *după* 'hinter' < lat. *de post* Tiktin.

utisár: 'az útról fölszedett sár', ezzel tapasztják meg a házat.

űnőttúró: 'az aludttelej jól megmelegítik s ha a savó kiválik, tejföllel összevegyítik'.

űst: 'üveggyár'.

vacsoracsillag MTsz.

vagyonság: 'hozomány' CzF., NySz.

vārottas ing: 'himzett ünnepi ing'.

vērēs: 'piros'.

Vērián: 'tehennév'.

veszpera: 'litánia'.

vētāv: 'juhásztor' 400—100-ig

való johót vezet, a juhakol parancsnoka, Szabófalván: *vátáv* 'a legények vezetője' Nyr. XXX, 181; Orbán B.: A Székelyföld leírása, VI, 346: *vatáf*, vö. még Nyr. XXXVII, 94. < moldv. r. *vătav* (*de ciobani*) 'oberhirt' < tatár *vataha* 'schar, genossenschaft' Tiktin.

vetőfa: 'a szövőszék része, amelyre a fonalat felvetik' CzF., MTsz., NySz., Gyímes ErdMúz. 1932:348.

vetőllő: 'csolnak alakú faeszköz, amelybe a fonállal telt csövet tesszik' CzF., MTsz. Gyímes ErdMúz. 1932:348.

vetuja: 'egy éves him v. n. kecske' < rom. *vătuie* 'jährges zicklein' Tiktin.

vékony: 'has'.

vérē: 'unokatestvér' MTsz. pl. *az én első, második vérēm* < rom. *văr*, pl. *veri* 'vetter'; *vară*, pl. *vere* 'cousine, base' Tiktin.

vidēr: 'veder' MTsz., NySz.

villa: 'a székér egyik része, amely a fürgentyűhöz van erősítve'.

vivő: 'akik a temetéskor a keresztet és a gyertyákat viszik'.

vizēt vet, *vízvetés*: 'fejfájás vagy ájulás ellen'.

vonagoló: 'az az eszköz, amelyben a pozdorjásan kitört kendert simábbra vonják' Udvarhely m.-ben *vonagoló* Nyr. VIII, 473.

vonorszok: 'a szánnak az a része, amely a keresztorszokot és az első eplént összeköti' CzF., MTsz., Gyímes ErdMúz. 1932:350.

vórnik: 'legény, aki a leányokat és legényeket meghívja az esküvőre' < rom. *vornic* 'hochzeitsbitter' < régi rom. *dvornic*. Tiktin.

Vrencsán: kutyanév; egy az erdélyi Csügésben lakó család neve; a Vrencsánok a falu legjobb vadászai.

zegelna: 'zacskó' < rom. *zăgárnă* 'säckchen, in das die urda getan wird, damit die molke abläuft' Tiktin; vö. még Giuglea, Dacorom. III, 573, 583.

zeke: 'térden jóval alábbérő sötét-szürke v. sötétbarna darócból készült kabát, amelyet télen viselnek'.

zesztrē (v. *holmī*): 1. 'a menyasszony hozománya, ruházata, amit férjhezmenéskor magával visz; 2. a karóság közbelső részén elhelyezett harisnyák, bundák és zekék' MTsz. < rom. *zestre* 'mitgift, heiratsgut, aussteuer' Tiktin; vö. még Capidan, Dacorom. III, 178—179, 225.

zséntuit: 'író' < r. *jintuit* 'zweite schafmolke' < *jintui* 'den (von der ersten molke, dem zer, abgesonder-ten) frischen schafkäse (durch pressen von der zweiten molke befreien' Tiktin.

zseréb: '10 ige' CzF., MTsz., Gyímes (= 20 ige) ErdMúz. 1932:348; CzF. szerint gyöke a sodrást jelentő *ser*.

zsoltározás: 'a kántor a halottas-háznál elénekli a zsoltárokat'.

Zsvojáná: 'tehénnev'.

